

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

МАМАСЕНКО ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

Допускається до захисту:
завідувач кафедри
обліку, аналізу і аудиту
д-р.екон.наук., професор

Є. Є. Іонін

« » 2024 р.

**ОБЛІК ТА АНАЛІЗ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Керівник:

В.В. Томчук, доцент кафедри
обліку, аналізу і аудиту,
канд.екон.наук, доцент

Оцінка: / /
(бали/за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК:
(підпис)

Вінниця 2024

АНОТАЦІЯ

Мамаєнко Ю. О. Облік та аналіз матеріальних ресурсів сільськогосподарського підприємства в умовах воєнного стану. Спеціальність 071 «Облік і оподаткування», Освітня програма «Управління та адміністрування». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2024

Досліджено облік і аналіз матеріальних ресурсів та їх вплив на фінансові показники в умовах обмежених ресурсів. Показано, що раціональне управління є ключовим для собівартості продукції і конкурентоспроможності. Обґрунтовано необхідність адаптивного підходу до управління в умовах воєнного стану та порушення логістики. Запропоновано рекомендації для оптимізації обліку, зокрема автоматизацію, ABC-аналіз і альтернативні логістичні схеми.

Ключові слова: облік, аналіз, матеріальні ресурси, сільськогосподарське підприємство, воєнний стан, інформаційні технології, ефективність.

70 с., 10 табл., 3 рис., 50 джерел.

Mamaienko Yu. Accounting and Analysis of Material Resources of an Agricultural Enterprise under Wartime Conditions. Specialty 071 "Accounting and Taxation," Educational Program "Management and Administration." Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The accounting and analysis of material resources and their impact on financial indicators in conditions of limited resources are studied. It is shown that rational management is key to the cost of production and competitiveness. The need for an adaptive approach to management in conditions of martial law and disruption of logistics is substantiated. Recommendations for optimizing accounting are proposed, in particular automation, ABC analysis and alternative logistics schemes.

Keywords: accounting, analysis, material resources, agricultural enterprise, wartime conditions, information technologies, efficiency.

70 pages, 10 tables, 3 figures., 50 sources.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1 Сутність матеріальних ресурсів як об'єкта обліку та аналізу	7
1.2. Економіко-правовий аналіз обліку і аналізу матеріальних ресурсів підприємства	13
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК НАЯВНОСТІ І РУХУ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	22
2.1 Оцінка руху матеріальних ресурсів.....	22
2.2 Документальне оформлення руху метеріальних ресурсів	27
2.3 Синтетичний та аналітичний облік матеріальних ресурсів.....	34
2.4 Використання диджитал-технологій в обліку матеріальних ресурсів....	41
2.5. Шляхи удосконалення обліку матеріальних ресурсів в умовах воєнного стану	49
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ І РУХУ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	22
3.1. Аналіз наявності та руху матеріальних цінностей	56
3.2. Шляхи підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів в умовах воєнного стану.....	62
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ	74
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ефективне управління матеріальними ресурсами сільськогосподарського підприємства є надзвичайно важливим завданням, особливо в умовах воєнного стану, які супроводжуються численними додатковими викликами. Серед них – порушення логістичних ланцюгів, дефіцит необхідних ресурсів, зміни у ринковому середовищі та зростання невизначеності в господарській діяльності. У таких умовах підприємства змушені оперативно приймати рішення, спрямовані на оптимізацію використання ресурсів, зменшення витрат та забезпечення безперервності виробничих процесів.

Ці фактори підкреслюють необхідність впровадження сучасних методів обліку та аналізу матеріальних ресурсів, які враховують специфіку воєнного часу. Важливим аспектом є використання інноваційних технологій, зокрема цифрових інструментів, для моніторингу, обліку та аналізу руху матеріальних ресурсів. Це дозволяє не лише підвищити ефективність управлінських рішень, але й адаптуватися до швидко змінюваних умов ринку.

У цьому контексті тема дослідження є актуальною, оскільки спрямована на визначення шляхів підвищення ефективності управління матеріальними ресурсами сільськогосподарського підприємства. Це забезпечить його стабільність, конкурентоспроможність та здатність адаптуватися до викликів воєнного часу.

Серед вітчизняних авторів, які досліджували облік матеріальних ресурсів, можна виділити роботи таких вчених як: О. В. Григоренко, І. В. Бондаренко, Н. О. Кравченко, Л. М. Супрун.

Ці дослідження підкреслюють важливість адаптації традиційних методів обліку до сучасних умов та викликів, що виникають у процесі ведення сільського господарства в Україні.

Об'єктом дослідження є система обліку та аналізу матеріальних ресурсів сільськогосподарського підприємства ТОВ «Глухів-Агроінвест».

Предметом дослідження є комплекс теоретичних, методичних і прикладних питань, пов'язаних з обліком та аналізом матеріальних ресурсів підприємства.

Метою дослідження є розробити комплекс заходів для підвищення ефективності обліку та аналізу матеріальних ресурсів сільськогосподарського підприємства в умовах воєнного стану.

Для досягнення зазначеної мети передбачено виконання таких завдань:

- ✓ Розкрити економічний зміст, значення та класифікацію ресурсів підприємства.
- ✓ Проаналізувати стан нормативно-правового забезпечення обліку та аналізу матеріальних ресурсів підприємства.
- ✓ Дослідити відображення матеріальних ресурсів на складах.
- ✓ Розглянути особливості оцінки матеріальних ресурсів в обліку.
- ✓ Оцінити діючу практику обліку матеріальних ресурсів підприємства.
- ✓ Проаналізувати забезпечення та використання матеріальних ресурсів досліджуваного підприємства.
- ✓ Вивчити можливості удосконалення обліку та аналізу матеріальних ресурсів.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження є сучасні концепції обліку й аналізу. Зокрема, використано теорію бухгалтерського обліку для документування та оцінки руху матеріальних ресурсів, а також теорію економічного аналізу для оцінки їх ефективності та оптимізації в умовах воєнного стану. Методи порівняння та узагальнення застосовано для аналізу наукових джерел, а статистичні методи – для обробки даних про рух і ефективність використання ресурсів. Графічні методи використано для візуалізації результатів аналізу у вигляді рисунків та таблиць.

Наукова новизна одержаних результатів. У кваліфікаційній роботі одержано такі наукові результати:

- удосконалено методи обліку та аналізу матеріальних ресурсів сільськогосподарського підприємства в умовах воєнного стану;
- розроблено підходи до інтеграції цифрових технологій в облік матеріальних ресурсів, адаптовано методiku оцінки руху ресурсів до кризових умов та запропоновано шляхи оптимізації їх використання для підвищення ефективності управління.

Практичне значення одержаних результатів. Результати виконання часткових завдань можуть бути використані для вдосконалення облікових процесів і аналізу матеріальних ресурсів сільськогосподарських підприємств, оптимізації їх використання в умовах воєнного стану.

Апробація результатів дослідження. Основні та окремі аспекти кваліфікаційної (магістерської) роботи здійснювалися шляхом: написання статті «Сутність матеріальних ресурсів як об'єкта обліку та аналізу» у журналі «Наукові інновації та передові технології» та підготовки тез «Шляхи підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів в умовах воєнного стану» на XXIV Міжнародна наукова конференція студентів та молодих вчених 03 грудня 2024 р. м. Вінниця.

Структура роботи. Магістерська робота складається з анотацій, змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст магістерської роботи викладено на 70 сторінках друкованого тексту та містить 10 таблиць, 3 рисунка. Список використаних джерел налічує 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність матеріальних ресурсів як об'єкта обліку та аналізу

Актуальність дослідження сутності матеріальних ресурсів як об'єкта обліку та аналізу зумовлена важливістю ефективного управління витратами на підприємстві та підвищенням конкурентоспроможності в умовах ринкової економіки.

Матеріальні ресурси становлять значну частину оборотних активів підприємства, тому їх раціональне використання безпосередньо впливає на фінансові результати та продуктивність. У сучасних умовах точний облік і аналіз матеріальних ресурсів дозволяють виявити резерви зниження витрат, оптимізувати виробничий процес, підвищити обіговість капіталу та зменшити втрати.

Розуміння сутності матеріальних ресурсів, їх складу та особливостей використання є важливим для розробки ефективних методів обліку та контролю, що сприяє забезпеченню фінансової стабільності та розвитку підприємства. Удосконалення методів обліку та аналізу матеріальних ресурсів дозволяє своєчасно виявляти відхилення, прогнозувати потреби в матеріалах, контролювати їх наявність і мінімізувати надлишки чи дефіцити, що є особливо важливим в умовах нестабільності ринкових цін і високої динаміки попиту.

Матеріальні ресурси є важливою складовою частиною виробничого процесу і представляють собою різноманітні предмети праці, які використовуються для виготовлення продукції, виконання робіт чи надання послуг.

Вони включають сировину, матеріали, паливо, запасні частини, напівфабрикати та інші ресурси, що є необхідними для функціонування підприємства. Як об'єкт обліку та аналізу, матеріальні ресурси

характеризуються певними фізичними та вартісними властивостями, що дають змогу здійснювати їх облік, контроль та аналіз ефективності використання.

Облік матеріальних ресурсів охоплює всі етапи їх руху на підприємстві: від надходження до використання та списання.

Важливим аспектом є визнання витрат на матеріальні ресурси, їх оцінка при надходженні та використанні, а також ведення належної документації щодо кожної операції, пов'язаної з ними.

Аналіз матеріальних ресурсів дозволяє виявити ефективність їх використання, виявити можливі втрати чи нераціональне споживання, а також оцінити ступінь відповідності між потребами виробництва і наявними запасами. Таким чином, облік і аналіз матеріальних ресурсів сприяють оптимізації витрат підприємства і підвищенню його загальної ефективності.

Сутність матеріальних ресурсів як об'єкта обліку та аналізу розглядали багато авторів, зокрема, таких як З. Подолянчук О. А.[3], Романчук К.В. [4], Слободяник В.О. [6] та інші.

Розглянемо більш детально поняття матеріальних ресурсів за різними авторами (табл.1.1).

Таблиця.1.1 - Поняття матеріальних ресурсів

Автор	Опис
Подолянчук О.А. [3]	Визначає матеріальні ресурси як сукупність засобів виробництва, що використовуються в технологічних процесах для виготовлення продукції або послуг.
Романчук К.В. [4]	Матеріальні ресурси – це предмети праці, які споживаються під час виробництва і включають сировину, напівфабрикати, основні та допоміжні матеріали.
Слободяник В.О. [6]	Під матеріальними ресурсами розуміє усі матеріальні запаси підприємства, що потрібні для забезпечення його безперервної діяльності.
Левін В.І. [7]	Вважає матеріальні ресурси важливою складовою виробничого процесу, що включає ресурси, які використовуються в короткостроковий період.
Токаренко В.В. [8]	Наголошує на ролі матеріальних ресурсів як невід'ємної частини оборотних засобів підприємства, що підлягають обліку та аналізу для забезпечення контролю.
Топоркова О.А. [9]	Досліджує матеріальні ресурси як об'єкт управлінського обліку, що дозволяє контролювати витрати та ефективність їх використання в процесі виробництва.

У їхніх дослідженнях увага зосереджена на різних аспектах обліку матеріальних ресурсів, включаючи класифікацію ресурсів, їх оцінку, методи контролю та аналізу ефективності використання на підприємстві. Більшість авторів підкреслюють важливість своєчасного і точного обліку матеріальних ресурсів як основи для прийняття управлінських рішень.

Отже, аналізуючи поняття матеріальних ресурсів за різними авторами, можна зробити висновок, що матеріальні ресурси являють собою сукупність усіх матеріальних запасів та засобів, які підприємство використовує у виробничих процесах для забезпечення безперервності діяльності.

Більшість авторів підкреслюють роль матеріальних ресурсів як важливого компонента виробничої діяльності, що включає різні види предметів праці, такі як сировина, напівфабрикати, основні та допоміжні матеріали. Вони також розглядаються як частина оборотних засобів, які підлягають ретельному обліку і аналізу для контролю ефективності їх використання. Дослідники сходяться на тому, що якісний облік матеріальних ресурсів сприяє оптимізації витрат і підвищенню загальної ефективності підприємства, що є важливим для прийняття управлінських рішень.

Матеріальні ресурси як об'єкт обліку та аналізу становлять сукупність засобів, які безпосередньо використовуються у виробничому процесі для створення продукції або надання послуг. Їх особливістю є те, що вони споживаються в процесі діяльності, втрачаючи свої фізичні властивості або трансформуючись у кінцевий продукт.

До матеріальних ресурсів належать сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, допоміжні матеріали, паливо та інші запаси, необхідні для забезпечення безперервного функціонування підприємства.

У системі обліку матеріальні ресурси враховуються за їхньою вартістю та кількісними характеристиками, що дозволяє контролювати рух і наявність запасів, а також оптимізувати витрати на їх придбання, зберігання і використання.

Аналіз матеріальних ресурсів передбачає дослідження ефективності їхнього використання, визначення потреби у запасах та забезпечення відповідності обсягів наявних матеріалів реальним виробничим потребам. Важливим аспектом є також оцінка оборотності матеріальних ресурсів, яка дозволяє зрозуміти, наскільки швидко ресурси перетворюються в готову продукцію, та виявити можливості для зниження витрат і уникнення надмірного накопичення запасів.

Матеріальні ресурси є ключовим елементом управлінського обліку, оскільки їх раціональне використання впливає на фінансові показники, сприяє зниженню собівартості продукції, підвищенню рентабельності та забезпеченню стабільної роботи підприємства в умовах конкурентного ринку.

В Україні матеріальні ресурси як об'єкт обліку та аналізу відіграють важливу роль у фінансово-господарській діяльності підприємств, оскільки вони становлять основну частину витрат на виробництво і безпосередньо впливають на собівартість продукції.

Матеріальні ресурси охоплюють широкий спектр запасів, включаючи сировину, напівфабрикати, допоміжні матеріали, паливо, комплектуючі та інші ресурси, які необхідні для забезпечення безперервного функціонування виробничих і комерційних процесів підприємства.

У системі бухгалтерського обліку України матеріальні ресурси обліковуються як частина оборотних активів, і їх вартісна оцінка здійснюється згідно з національними стандартами обліку та фінансової звітності, що забезпечує прозорість інформації про рух і використання цих ресурсів.

Аналіз матеріальних ресурсів в Україні дозволяє підприємствам оцінити ефективність використання запасів, виявити недоліки у плануванні і зберіганні, а також оптимізувати витрати на закупівлю та використання ресурсів. У сучасних умовах, коли коливання цін на ресурси та економічна нестабільність суттєво впливають на вартість виробничих процесів, облік та аналіз матеріальних ресурсів є важливим інструментом для прийняття управлінських рішень.

Ефективний облік та управління матеріальними ресурсами дозволяє не тільки скоротити витрати, але й підвищити рентабельність підприємства, що є актуальним для підвищення його конкурентоспроможності на ринку.

Таким чином, в Україні матеріальні ресурси як об'єкт обліку та аналізу потребують особливої уваги з боку підприємств, оскільки їх облік забезпечує базу для фінансового планування, контролю за витратами та ефективного управління запасами.

Вітчизняні підприємства дедалі частіше використовують сучасні інформаційні системи для автоматизації обліку матеріальних ресурсів, що дозволяє покращити точність, швидкість обробки даних та спрощує процес ухвалення рішень на основі аналітичних показників.

Розглянемо більш детально основні аспекти формування матеріальних ресурсів як об'єкта обліку та аналізу (табл.1.2).

Таблиця.1.2 - Основні аспекти формування матеріальних ресурсів як об'єкта обліку та аналізу [1]

Аспект аналізу	Опис
Оцінка вартості	Аналіз вартості матеріальних ресурсів на різних етапах обліку, включаючи придбання, зберігання та використання; враховує ринкові зміни та вплив на собівартість продукції.
Оборотність матеріальних ресурсів	Дослідження швидкості, з якою матеріальні ресурси переходять у виробничий процес і досягають кінцевої продукції, що допомагає оцінити ефективність їх використання.
Оптимальність запасів	Аналізує рівень запасів для уникнення їх надмірного накопичення чи нестачі; визначає оптимальний обсяг, який забезпечить безперервне виробництво.
Структура матеріальних ресурсів	Визначення складу матеріальних ресурсів, їх класифікація за видами, цілями використання та вартістю; дозволяє оцінити питому вагу кожного виду у загальних витратах.
Аналіз витрат на зберігання	Оцінка витрат на зберігання матеріальних ресурсів, що допомагає визначити необхідність скорочення запасів або покращення умов зберігання для мінімізації втрат.
Контроль за ефективністю використання	Дослідження відхилень у фактичному використанні ресурсів від запланованих норм; аналіз причин перевитрат або нерационального використання.
Визначення можливостей економії	Ідентифікація можливих резервів для зниження витрат шляхом оптимізації закупівель, скорочення втрат та підвищення ефективності використання ресурсів.
Аналіз постачальників	Оцінка постачальників матеріальних ресурсів щодо надійності, вартості та якості продукції; допомагає обрати оптимальних постачальників для зниження витрат.

Отже, формування матеріальних ресурсів як об'єкта обліку та аналізу є ключовим елементом ефективного управління на підприємстві. Основні аспекти, такі як оцінка вартості, оборотність, оптимальність запасів, структура матеріальних ресурсів та аналіз витрат на їх зберігання, дозволяють підприємству забезпечити безперервність виробничого процесу та мінімізувати витрати.

Контроль за ефективністю використання ресурсів і визначення можливостей економії сприяють підвищенню продуктивності та рентабельності, а аналіз постачальників дозволяє обрати надійних партнерів, забезпечуючи стабільне постачання ресурсів належної якості.

Такий підхід до управління матеріальними ресурсами є важливим для досягнення стійкості та конкурентоспроможності підприємства в умовах динамічного ринкового середовища.

Отже, матеріальні ресурси як об'єкт обліку та аналізу є важливим компонентом виробничого процесу, від ефективного управління яким залежить фінансова стабільність і конкурентоспроможність підприємства. Вони охоплюють різноманітні запаси – сировину, напівфабрикати, матеріали, паливо та інші активи, які безпосередньо використовуються для виготовлення продукції або надання послуг.

У системі бухгалтерського обліку матеріальні ресурси відображаються як частина оборотних активів і оцінюються з урахуванням їхньої вартості на етапах придбання, зберігання та використання. Це дозволяє здійснювати контроль за витратами та ефективністю використання ресурсів, виявляти резерви для економії та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Аналіз матеріальних ресурсів дає змогу оптимізувати рівень запасів, контролювати їх оборотність та структуру, оцінювати витрати на зберігання і вибір постачальників, що в комплексі підвищує продуктивність і знижує витрати.

Ефективний облік і аналіз матеріальних ресурсів створює передумови для забезпечення безперебійної діяльності підприємства, зменшення

собівартості продукції та поліпшення загальних фінансових результатів. Тому вивчення сутності матеріальних ресурсів як об'єкта обліку та аналізу є важливим елементом у системі управління підприємством.

1.2. Економіко-правовий аналіз обліку і аналізу матеріальних ресурсів підприємства

Економіко-правовий аналіз обліку і аналізу матеріальних ресурсів підприємства – це процес комплексного дослідження економічних та правових аспектів управління матеріальними ресурсами, спрямований на підвищення ефективності їх використання та забезпечення відповідності облікових процесів законодавчим вимогам.

Завдяки економіко-правовому аналізу підприємство може виявити резерви для економії, зменшити витрати, мінімізувати ризики юридичної відповідальності і створити умови для стабільного та ефективного функціонування в межах чинного законодавства.

Економіко-правовий аналіз обліку і аналізу матеріальних ресурсів підприємства є комплексним підходом, що поєднує економічні та правові аспекти управління ресурсами, спрямованим на забезпечення їх ефективного використання в межах законодавчого поля.

Він передбачає дослідження економічних показників, пов'язаних із рухом і використанням матеріальних ресурсів, таких як їхня вартість, обсяги, оборотність і вплив на собівартість продукції.

Одночасно економіко-правовий аналіз враховує вимоги нормативно-правових актів, які регламентують облік, зберігання, закупівлю та використання матеріальних запасів, а також їх документування і податковий облік. Такий підхід дозволяє підприємству не лише оптимізувати витрати на матеріальні ресурси, але й дотримуватися законодавчих норм, що мінімізує ризик юридичних санкцій.

Нормативна база обліку матеріальних ресурсів є ключовою складовою, що забезпечує правомірність, достовірність і прозорість облікових процесів.

Основою регулювання обліку в Україні є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає загальні принципи ведення обліку, вимоги до складання фінансової звітності та відповідальність підприємств за дотримання норм законодавства.

Одним із ключових документів є Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), зокрема:

- НП(С)БО 9 «Запаси», яке регламентує порядок оцінки, визнання та відображення запасів у фінансовій звітності, зокрема методи оцінки запасів (ФІФО, середньозважена собівартість тощо).
- НП(С)БО 16 «Витрати», що визначає облік витрат, пов'язаних із використанням матеріальних ресурсів у процесі виробництва.
- НП(С)БО 30 «Біологічні активи», яке стосується обліку ресурсів сільськогосподарських підприємств, що є особливо важливим у контексті дослідження матеріальних ресурсів у сільському господарстві.

На міжнародному рівні облік матеріальних ресурсів регулюється Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), які забезпечують уніфікацію правил обліку на глобальному рівні. Найбільш релевантними для обліку матеріальних ресурсів є:

- МСБО 2 «Запаси», що встановлює загальні принципи оцінки запасів, методи їхнього списання та впливу на собівартість продукції.
- МСФЗ 16 «Оренда», який регулює облік орендованих матеріальних ресурсів, зокрема сировини або засобів виробництва.

Крім бухгалтерських стандартів, нормативна база охоплює податкове законодавство, зокрема вимоги Податкового кодексу України щодо оцінки запасів для розрахунку податку на прибуток та ПДВ. Правильна класифікація та оцінка матеріальних ресурсів впливає на розмір податкових зобов'язань підприємства, а також на дотримання податкових норм.

Також важливу роль відіграють нормативно-правові акти, що регулюють документування операцій з матеріальними ресурсами. До них належать інструкції та рекомендації Міністерства фінансів України щодо оформлення

первинної документації, зокрема накладних, актів прийому-передачі, вимог-накладних, актів на списання тощо. Виконання цих вимог сприяє створенню належного документального забезпечення для управління матеріальними ресурсами та уникнення штрафів під час перевірок контролюючих органів.

На підприємствах, що впроваджують сучасні технології обліку, важливим аспектом є відповідність облікових процесів вимогам нормативної бази щодо автоматизації. Наприклад, інтеграція систем ERP для обліку матеріальних ресурсів вимагає дотримання вимог щодо формування електронних документів і збереження даних. Економіко-правовий аналіз обліку та аналізу матеріальних ресурсів підприємства є особливо важливим для підприємств в Україні, оскільки дозволяє забезпечити ефективність, стабільність та конкурентоспроможність бізнесу в умовах економічної нестабільності та змін у законодавстві.

У періоди економічних коливань і змін у державній політиці підприємства потребують чіткого контролю за витратами та максимальної оптимізації використання матеріальних ресурсів, що допомагає знижувати витрати і підтримувати фінансову стійкість. Крім того, дотримання податкових і правових вимог, таких як своєчасна сплата податків та дотримання екологічних стандартів, сприяє уникненню штрафних санкцій і підтримує позитивну репутацію підприємства.

Важливість такого аналізу також зростає через необхідність адаптації до європейських стандартів обліку та звітності, оскільки інтеграція України в європейське економічне співтовариство вимагає від бізнесу відповідності міжнародним стандартам.

Це підвищує прозорість облікових процесів, що полегшує співпрацю з іноземними партнерами і відкриває нові можливості для інвестицій. Економіко-правовий аналіз також підтримує більш ефективне управління ресурсами, що сприяє розвитку внутрішніх резервів для зростання та покращує можливості для стійкого розвитку підприємств у непростих економічних умовах.

Важливою складовою цього аналізу є також контроль за дотриманням договорів із постачальниками та правовий супровід процесів закупівель і зберігання, що сприяє забезпеченню безпеки економічних операцій.

Таким чином, економіко-правовий аналіз обліку і аналізу матеріальних ресурсів дозволяє підприємству ефективно та законно керувати своїми матеріальними активами, підвищуючи фінансову стійкість та економічну ефективність діяльності.

Розглянемо економічний аналіз обліку і аналізу матеріальних ресурсів підприємства (табл.1.3).

Таблиця.1.3 - Економічний аналіз обліку і аналізу матеріальних ресурсів підприємства [5]

Аспект аналізу	Опис
Оцінка вартості матеріальних ресурсів	Аналіз вартості матеріальних ресурсів на різних етапах обліку: закупівля, зберігання, використання. Враховує ринкові зміни та вплив на собівартість продукції.
Оборотність матеріальних ресурсів	Дослідження швидкості перетворення матеріальних ресурсів у готову продукцію, що дозволяє оцінити ефективність використання запасів.
Оптимізація запасів	Оцінка рівня запасів матеріальних ресурсів, виявлення надлишкових чи нестабільних запасів, що може призводити до зниження витрат і забезпечення безперебійного виробництва.
Аналіз ефективності використання ресурсів	Вивчення фактичного використання матеріальних ресурсів порівняно з запланованими нормами, визначення перевитрат чи нераціонального використання.
Контроль за витратами на зберігання	Оцінка витрат на зберігання матеріальних ресурсів, визначення доцільності покращення умов зберігання або скорочення запасів для зниження витрат.
Визначення можливостей економії	Ідентифікація резервів для економії ресурсів шляхом скорочення витрат на закупівлю, зберігання та зниження витрат, що сприяє зниженню загальних витрат.
Аналіз постачальників	Оцінка постачальників з точки зору надійності, ціни та якості матеріальних ресурсів, що дозволяє вибрати оптимальних постачальників для зниження витрат.
Прогнозування потреби в матеріальних ресурсах	Прогнозування необхідних обсягів ресурсів для безперебійного функціонування виробничого процесу на основі аналізу споживання та сезонних коливань.

Економічний аналіз обліку і аналізу матеріальних ресурсів підприємства є важливим інструментом для підвищення ефективності виробничого процесу та зниження витрат.

Оцінка вартості матеріальних ресурсів дозволяє чітко визначити вплив змін на собівартість продукції та на ефективність закупівель, зберігання і використання матеріалів. Аналіз оборотності ресурсів допомагає оптимізувати використання запасів, що сприяє зниженню невиправданих витрат і покращенню виробничих показників.

Дослідження нормативної бази обліку матеріальних ресурсів підприємства демонструє її комплексний характер. Вона охоплює бухгалтерські, податкові, екологічні та технологічні аспекти, забезпечуючи ефективне, законне та прозоре управління матеріальними ресурсами, знижуючи ризики і сприяючи підвищенню ефективності діяльності підприємства.

Завдяки аналізу оптимізації запасів можна уникнути надлишкових чи нестабільних запасів, що може привести до неефективних витрат або зупинки виробничих процесів.

Вивчення ефективності використання ресурсів дає можливість своєчасно коригувати перевитрати та нераціональне використання матеріалів. Контроль за витратами на зберігання матеріальних ресурсів та визначення можливостей економії дозволяє значно знизити витрати на зберігання та підвищити ефективність управління запасами.

Аналіз постачальників, у свою чергу, сприяє оптимальному вибору партнерів, що дає змогу знизити ціни та забезпечити стабільні поставки якісних матеріальних ресурсів. Прогнозування потреби в матеріальних ресурсах дозволяє забезпечити безперебійність виробництва, уникнути дефіциту чи перевищення запасів.

Оцінка відповідності обліку матеріальних ресурсів вимогам законодавства, зокрема податкового і бухгалтерського, дозволяє мінімізувати правові ризики та штрафи, що можуть виникнути через порушення правил обліку.

Розглянемо правовий аналіз обліку і аналізу матеріальних ресурсів підприємства (табл.1.4).

Таблиця.1.4 - Правовий аналіз обліку і аналізу матеріальних ресурсів підприємства [5]

Аспект аналізу	Опис
Законодавче регулювання обліку	Оцінка відповідності обліку матеріальних ресурсів вимогам національного та міжнародного законодавства, зокрема нормам податкового законодавства, бухгалтерських стандартів.
Документальне оформлення операцій	Перевірка правильності оформлення первинних документів (накладні, акти прийому-передачі, договори) для забезпечення законності операцій з матеріальними ресурсами.
Податкові аспекти	Аналіз впливу обліку матеріальних ресурсів на податкові зобов'язання підприємства, зокрема правильність визначення вартості запасів для обчислення ПДВ і податку на прибуток.
Контроль за дотриманням правових норм	Перевірка виконання підприємством вимог щодо зберігання, обробки та утилізації матеріальних ресурсів, відповідно до екологічних та інших регламентів.
Договори з постачальниками	Оцінка правових аспектів договорів з постачальниками, їх виконання, що впливає на своєчасність та якість постачання матеріальних ресурсів.
Ліцензування та сертифікація	Оцінка дотримання вимог ліцензування та сертифікації товарів і матеріалів, що використовуються у виробничому процесі підприємства, відповідно до законодавства.
Правова відповідальність	Оцінка ризиків правової відповідальності підприємства за порушення правил обліку, зберігання та використання матеріальних ресурсів, включаючи штрафи та санкції.
Перевірки та аудит	Оцінка проведення внутрішніх та зовнішніх аудитів, перевірок правомірності обліку матеріальних ресурсів, включаючи виявлення порушень та прийняття коригувальних заходів.

Правовий аналіз обліку і аналізу матеріальних ресурсів підприємства є ключовим аспектом для забезпечення його ефективної та законної діяльності.

Документальне оформлення операцій, таке як накладні, акти прийому-передачі та договори, повинно бути правильним і відповідати законодавчим вимогам для підтвердження законності операцій з матеріальними ресурсами.

Податкові аспекти обліку матеріальних ресурсів мають важливе значення для правильного визначення вартості запасів, що впливає на обчислення податку на прибуток і ПДВ. Контроль за дотриманням екологічних та інших правових норм забезпечує відповідальне використання ресурсів і збереження природних ресурсів, що є важливим для сталого розвитку підприємства.

Правильне оформлення договорів з постачальниками, їх виконання та дотримання вимог ліцензування і сертифікації товарів та матеріалів також впливає на своєчасність і якість постачання ресурсів, а також на забезпечення законності всіх операцій.

Оцінка ризиків правової відповідальності підприємства допомагає уникнути санкцій та штрафів за порушення норм обліку і використання матеріальних ресурсів.

Проведення внутрішніх та зовнішніх аудитів дозволяє своєчасно виявляти порушення і вживати коригувальних заходів, що забезпечує належний контроль і відповідність правовим нормам.

Таким чином, економіко-правовий аналіз обліку та аналізу матеріальних ресурсів підприємства є необхідною складовою для забезпечення ефективного та безперебійного функціонування бізнесу. Цей аналіз допомагає не лише правильно організувати облік матеріальних ресурсів відповідно до законодавчих норм, але й мінімізувати фінансові та правові ризики, що виникають у процесі їх використання.

Матеріальні ресурси є важливим елементом виробничої діяльності будь-якого підприємства, адже саме вони формують основу для створення кінцевої продукції або надання послуг. Це сукупність фізичних об'єктів і засобів, які використовуються в процесі виробництва, включаючи всі види сировини, матеріалів, напівфабрикатів, запасних частин, комплектуючих виробів та інших ресурсів, необхідних для забезпечення безперервної діяльності.

Матеріальні ресурси можна класифікувати за їх призначенням, типом та роллю у виробничому процесі. Вони включають як основні матеріали, що становлять фізичну структуру кінцевого продукту, так і допоміжні матеріали, які використовуються для підтримання виробничих процесів або підвищення якості продукції.

Наприклад, у деревообробній галузі основними матеріальними ресурсами є деревина, яка служить базовим компонентом для створення меблів, та металеві деталі й кріплення, необхідні для забезпечення міцності та

надійності конструкцій. Допоміжні матеріали, як-от лакофарбові покриття, використовуються для підвищення естетичних та експлуатаційних характеристик виробів.

У харчовій промисловості до матеріальних ресурсів належить широкий спектр продуктів: зерно, молоко, спеції, олії, а також пакувальні матеріали, що дозволяють зберігати продукцію в належних умовах. Ці ресурси також включають допоміжні компоненти, такі як стабілізатори та консерванти, що забезпечують тривалий термін зберігання готової продукції.

На машинобудівних підприємствах матеріальні ресурси є різноманітними за типами і включають метали, хімічні речовини для обробки поверхонь, мастила для забезпечення належної роботи механізмів та численні компоненти, необхідні для складання готової продукції. Різні елементи, як-от металеві деталі, електронні компоненти, дроти та шини, забезпечують функціональність кінцевих виробів, а хімічні речовини та захисні покриття підвищують їх стійкість до зносу та зовнішніх впливів.

Ефективне управління матеріальними ресурсами є одним із найважливіших аспектів діяльності підприємства, оскільки воно впливає на собівартість продукції, якість кінцевих виробів, рентабельність виробничих процесів та загальну конкурентоспроможність підприємства.

Рациональний підхід до використання матеріальних ресурсів допомагає зменшити виробничі витрати, запобігти надлишковим запасам або їх нестачі, що, у свою чергу, забезпечує стабільний виробничий процес. Управління матеріальними ресурсами також включає планування, облік, контроль за рухом і зберіганням цих ресурсів, що дозволяє підприємству мінімізувати втрати, ефективніше використовувати наявні запаси і підвищувати продуктивність роботи.

Оцінка економічних аспектів, таких як вартість матеріальних ресурсів, ефективність їх використання, оборотність і оптимізація запасів, дозволяє підприємству досягати більшої ефективності, знижувати витрати та покращувати загальну фінансову ситуацію.

Правові аспекти, зокрема відповідність обліку вимогам податкового та екологічного законодавства, а також правильне оформлення документів і договорів, забезпечують підприємству стабільність у правовій сфері та запобігають виникненню санкцій або штрафів.

У поєднанні економічний і правовий аналіз обліку матеріальних ресурсів створюють міцну основу для оптимізації управління, підвищення ефективності підприємства та зниження ризиків на всіх етапах використання матеріальних ресурсів.

Отже, правовий аналіз обліку матеріальних ресурсів є важливим інструментом для мінімізації юридичних ризиків і забезпечення правильності управлінських рішень в управлінні ресурсами підприємства.

Висновки до 1 розділу.

1. У першому розділі розглянуто теоретичні основи обліку та аналізу матеріальних ресурсів підприємства. Матеріальні ресурси визначаються як одна з найважливіших складових виробничого процесу, оскільки їх ефективне використання безпосередньо впливає на результативність діяльності підприємства. Вони включають сировину, основні і допоміжні матеріали, енергоносії, паливо та інші види ресурсів, необхідних для виробничих процесів. У свою чергу, облік і аналіз цих ресурсів забезпечують підприємству можливість контролювати їх кількість, якість і витрати, що дозволяє зменшити витрати і підвищити ефективність роботи.

2. Економіко-правовий аналіз обліку та аналізу матеріальних ресурсів вказує на важливість відповідних нормативно-правових актів, що регулюють порядок ведення обліку матеріальних ресурсів і забезпечують їх правильне відображення в облікових документах.

3. Правильне застосування цих норм гарантує точність обліку, дотримання законодавства та оптимізацію процесів використання ресурсів на підприємствах. Таким чином, теоретичні засади обліку та аналізу матеріальних ресурсів є основою для подальшого ефективного управління ними на практиці.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК НАЯВНОСТІ І РУХУ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Оцінка руху матеріальних ресурсів

У практичній діяльності для оцінки матеріальних ресурсів, що надходять на підприємство, застосовують наступні методи:

- 1) за первісною вартістю, що являє собою грошовий вираз ціни придбання конкретного предмету;
- 2) за відновлювальною вартістю, яка є сумою коштів, що потрібно було б виплатити в даний момент за необхідності заміни даного предмету таким же іншим;
- 3) за чистою вартістю реалізації, що виступає у вигляді ціни продажу за мінусом торгових витрат і прибутку, який можна реально отримати. За допомогою цього методу можна визначити прогаяну вигоду у випадку, коли цей предмет не буде реалізовано;
- 4) за приведеною вартістю, що є дисконтованою величиною майбутніх надходжень грошових коштів, яку, за передбаченням, може принести реалізація даного предмету. Дисконтування - це приведення економічних показників різних років до співставного вигляду.

При списанні оборотних активів (запасів) у міжнародній практиці найбільшу увагу серед методів оцінки виробничих запасів віддають методам:

- 1) ФІФО - перший вхід, перший вихід;
- 2) Середньозваженої вартості.

Метод ФІФО (First In, First Out) передбачає, що запаси, які надійшли на підприємство першими, мають бути використані або продані в першу чергу. Іншими словами, списання запасів здійснюється за принципом хронологічної послідовності. Вартість запасів, які залишаються на кінець періоду, визначається на основі останніх цін придбання.

Цей метод є простим і логічним для застосування, особливо в умовах, коли товари або сировина мають обмежений термін зберігання. Наприклад, у харчовій промисловості або фармацевтичній галузі метод ФІФО забезпечує використання найстаріших партій товарів, що допомагає уникнути їх псування. Переваги методу ФІФО:

- відображення запасів у звітності за вартістю, яка близька до ринкової на момент складання звітності;
- простота обчислення, що знижує трудомісткість облікових процедур;
- забезпечення об'єктивності даних, оскільки використання найстаріших цін знижує можливість маніпуляції показниками прибутку.

В умовах зростання цін метод ФІФО призводить до того, що собівартість реалізованих запасів виявляється нижчою, ніж при інших методах, що, у свою чергу, збільшує чистий прибуток підприємства. Це може бути корисним для демонстрації високих фінансових результатів інвесторам або кредиторам. Проте в умовах зниження цін застосування методу ФІФО може призводити до переоцінки вартості залишків і, відповідно, до заниження чистого доходу.

Метод середньозваженої вартості базується на обчисленні середньої вартості одиниці запасів, яка враховує всі придбання протягом певного періоду. Середня вартість визначається шляхом ділення загальної вартості всіх запасів (на початок періоду і придбаних протягом нього) на їхню загальну кількість.

Цей метод дозволяє "згладити" коливання цін на сировину або товари, забезпечуючи середній показник, який є менш чутливим до коливань ринку. Такий підхід часто використовується підприємствами, що працюють у галузях із значною волатильністю цін, наприклад, у виробництві електроніки або сировинних матеріалів.

Переваги методу середньозваженої вартості:

- забезпечення стабільності у фінансовій звітності, оскільки згладжуються різкі зміни вартості запасів;
- спрощення облікових процедур, особливо для підприємств із великим обсягом запасів різних партій;

– універсальність, яка дозволяє застосовувати цей метод до будь-якого типу матеріальних ресурсів.

Проте метод середньозваженої вартості має свої обмеження. Зокрема, визначення точної середньої вартості можливе лише після завершення облікового періоду, коли буде отримано всі дані про придбання. Це може створювати незручності для оперативного управління запасами.

Обидва методи мають свої переваги й недоліки, а вибір між ними залежить від конкретних умов діяльності підприємства. Метод ФІФО більше підходить для підприємств, які прагнуть відобразити запаси у балансі за ринковою вартістю, та для тих, хто працює в умовах низької інфляції. Водночас метод середньозваженої вартості є оптимальним для компаній, які прагнуть уникнути різких коливань фінансових показників через зміни цін на ринку.

Застосування обраного методу впливає на такі фінансові показники, як собівартість реалізованої продукції, залишки запасів, рівень прибутку та оподатковуваний дохід. Тому правильний вибір методу є важливим стратегічним рішенням для підприємства.

Інвентаризація є важливим елементом управління підприємством, який забезпечує достовірність облікових даних щодо запасів, основних засобів та інших активів. Вона виконує роль контролю за збереженням матеріальних цінностей і допомагає виявити розбіжності між фактичними залишками та обліковими даними.

Згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію перед складанням річної фінансової звітності. Ця вимога спрямована на забезпечення точності фінансової інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень, звітування перед інвесторами, державними органами та іншими зацікавленими сторонами.

Окрім цього, законодавство дозволяє керівникам підприємств визначати періодичність і об'єкти інвентаризації в інші періоди року. Проте існують обставини, коли інвентаризація стає обов'язковою незалежно від рішення

керівництва. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 року №419 передбачає такі випадки:

1. Передача майна державних підприємств в оренду або його приватизація. Ця процедура дозволяє визначити вартість активів, що передаються, і запобігти можливим зловживанням.

2. Перед складанням річного бухгалтерського звіту. Це забезпечує відповідність фактичних даних із залишками в обліку на момент завершення фінансового року.

3. Зміна матеріально-відповідальних осіб. Інвентаризація гарантує, що відповідальність за збереження матеріальних цінностей переходить від однієї особи до іншої без суперечок.

4. Встановлення фактів крадіжок, пожеж, стихійних явищ чи техногенних аварій.

5. Виконання приписів судово-слідчих органів.

Також інвентаризація обов'язкова у випадках зміни керівника колективу (наприклад, бригадира), ліквідації підприємства або передачі його до складу іншої структури.

Інвентаризація має проводитися згідно з встановленими правилами для забезпечення її об'єктивності та достовірності отриманих результатів. Перед початком інвентаризації слід виконати кілька підготовчих заходів:

1. Виведення залишків цінностей на день інвентаризації. Це дозволяє скласти чітке уявлення про поточний стан матеріальних запасів.

2. Передача матеріально-відповідальною особою видаткових і прибуткових документів. Усі документи, які підтверджують рух цінностей, мають бути передані до бухгалтерії. Одночасно необхідно оприбуткувати цінності, що надійшли, та описати ті, що вибули.

3. Опломбування місць зберігання, що мають окремі входи та виходи, з метою унеможливлення доступу сторонніх осіб під час інвентаризації.

4. Перевірка стану вимірювального обладнання, для забезпечення точності результатів необхідно переконатися в правильності роботи ваг, гир та іншого вимірювального інструменту.

Після завершення інвентаризації складається звіт, у якому відображаються фактичні залишки матеріальних цінностей, а також виявлені розбіжності.

У разі виявлення розбіжностей між фактичними залишками та обліковими даними слід вжити заходів для їх врегулювання. Основні підходи до цього включають:

- включення надлишків запасів до балансу. Виявлені надлишки повинні бути оприбутковані на баланс підприємства з одночасним збільшенням доходів;
- взаємний залік нестач і надлишків внаслідок пересортиці. Цей підхід застосовується лише у випадках, коли запаси мають однакове найменування, належать до тієї ж групи, мають однакову кількість і обліковуються на одного й того ж матеріально-відповідального працівника.

Якщо вартість надлишкових запасів перевищує вартість нестач, різниця додається до облікової вартості залишкових запасів. У разі, коли конкретного винуватця нестачі не встановлено, цю різницю списують на операційні витрати підприємства з одночасним визнанням доходів на вартість виявлених надлишків.

Норми природного убутку можуть бути враховані лише після фактичного підтвердження нестач. Це дозволяє частково списати нестачі без завдання фінансових збитків підприємству.

Нестачі матеріальних цінностей, для яких встановлено винуватців, оцінюються згідно з чинним законодавством. Розрахунок суми шкоди здійснюється на підставі затверджених методик, зокрема враховуються збитки від розкрадання, псування чи знищення запасів.

Інвентаризація відіграє ключову роль у забезпеченні достовірності фінансової звітності та ефективного управління матеріальними ресурсами. Її

результати дозволяють своєчасно виявляти недоліки в обліку, зменшувати ризики крадіжок і нецільового використання запасів, а також оптимізувати роботу підприємства. Впровадження сучасних інформаційних систем може значно спростити процес інвентаризації, підвищуючи її точність і знижуючи витрати на її проведення.

2.2 Документальне оформлення руху матеріальних ресурсів

Суцільна та безперервна реєстрація у документах даних про всі господарські операції, що здійснюються, є важливим аспектом облікової діяльності, що забезпечує відображення руху запасів на підприємстві.

Значну роль при цьому відіграє принцип превалювання сутності над формою, який передбачає, що всі господарські операції, пов'язані з наявністю та рухом запасів, обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми.

Відповідальність за забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій стосовно виробничих запасів у первинних документах, збереження оброблених документів протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством) відповідно до законодавства та установчих документів.

Документальне оформлення надходження матеріальних, сировинних і паливних ресурсів, їх наявності та витрачання є досить складним процесом, адже структура документообігу повинна бути такою, щоб забезпечувати вчасне надходження необхідної інформації як для обліку, так і для контролю та оперативного управління рухом виробничих запасів.

Основні первинні документи, якими оформлюються операції з руху виробничих запасів, наведені в таблиці 2.1 [24].

Таблиця 2.1. – Первинні документи оформлення операцій з руху виробничих запасів

№ форми	Назва форми
М-1	Журнал обліку вантажів, що надійшли
М-3	Журнал реєстрації довіреностей
М-4	Прибутковий ордер
М-7	Акт приймання матеріалів
М-8	Лімітно-забірна картка (на одне найменування матеріалу)
М-9	Лімітно-забірна картка (для багаторазового відпуску 2-5 найменувань)
М-10	Акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів
М-11	Накладна вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів
М-12	Картка складського обліку матеріалів
М-13	Реєстр приймання-здачі документів
М-14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі
М-15	Акт про приймання устаткування
М-15а	Акт приймання-передачі устаткування до монтажу
М-16	Матеріальний ярлик
М-17	Акт про виявлені дефекти устаткування
М-18	Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасу
М-19	Матеріальний звіт
М-20	Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей (сувора звітність)
М-21	Інвентаризаційний опис
М-22	Акт на списання матеріалів відкритого зберігання
М-23	Акт про витрату давальницьких матеріалів
М-26	Картка обліку устаткування для установлення
М-28	Лімітно-забірна картка (для будівельних організацій)
М-28а	Лімітно-забірна картка
М-2	Доручення

Матеріали, що надходять на склад, ретельно перевіряються, встановлюють відповідність їх якості, кількості, асортименту, умовам поставок і супровідним документам. Якщо не виявлено розходжень, матеріали приймають. Можливі два варіанти оформлення приходу: безпосередньо на документі постачальника або шляхом виписування прибуткового ордеру.

Прибуткові ордери використовуються для кількісно-сумового обліку матеріалів, що надходять від постачальників або з переробки. На матеріальні цінності, які надходять від підзвітної особи, також складаються прибуткові ордери на рахунках, доданих до авансового звіту підзвітної особи, проставляється відмітка завідуючого складом з посиланням на номер прибуткового ордеру. На масові однорідні матеріали, які надходять від одного й того ж постачальника кілька разів на протязі дня, допускається складання прибуткових ордерів в цілому за день. При цьому на кожне приймання матеріалів на протязі дня робляться відповідні записи на звороті ордеру, які в кінці дня перераховуються та загальним підсумком заносяться в прибутковий ордер.

У випадках, коли є розбіжності кількості та якості з даними супроводжуючих документів постачальника, а також для матеріалів, що надійшли без платіжних документів, складають Акт про приймання матеріалів. Акт складається комісією, яка призначається керівником підприємства і до якої входять завідуючий складом, представник відділу постачання, представник іншої незацікавленої організації. Акт складається у двох примірниках. Цей Акт є підставою для оприбуткування бухгалтерією фактично прийнятих матеріалів. Прибутковий ордер при цьому не заповнюється.

Запаси, що надійшли від постачальника автомобільним транспортом, оприбутковуються на склад на підставі товарно-транспортної накладної, одержаної у вантажовідправника. У випадках, якщо матеріальні цінності, надходять в одній одиниці виміру (за вагою), а витрачаються в іншій (за рахунком), то його оприбуткування зберігання і відпуск необхідно відобразити у всіх документах у двох одиницях виміру.

Для одержання матеріалів від однорідного постачальника покупець повинен видати експедитору Доручення (форма М-2), зареєстроване в журналі реєстрації доручень. На підприємстві повинен бути налагоджений суворий контроль за своєчасним оприбуткуванням матеріалів та поверненням невикористаних доручень. При дрібних купівлях матеріалів готівкою підзвітна особа зобов'язана здати матеріали на склад, а комірник на рахунку постачальника повинен поставити відмітку про дату, номер прибуткового ордера і підпис.

Необхідно щоденно перевіряти надходження матеріалів на склад відповідно до рахунків-фактури (форма №868) і контролювати своєчасність їх оплати. За умови тривалої відсутності й перебування в дорозі матеріальних цінностей потрібно вживати заходів до розшуку вантажу. Контроль за своєчасним надходженням матеріалів здійснюється відділом постачання і бухгалтерією, а вживання оперативних заходів щодо розшуку вантажу покладається на відділ постачання, менеджера, тощо. На практиці трапляються випадки, коли виробничі запаси надходять на склад без рахунків-фактур постачальників. Такі поставки називаються невідфактурованими. Бухгалтерія повинна організувати окремий облік розрахунків за ці матеріали і вжити заходів до своєчасного одержання рахунків від постачальників. У разі надходження вантажу на склад без документів, відділ постачання видає Наказ про прийняття вантажу без документів на склад. Завідуючий складом подає накази до бухгалтерії разом з прибутковими ордерами.

На склади також можуть надходити запаси зі внутрішніх цехів - це продукція власного виготовлення і невикористані матеріали, а також матеріали, одержані від ліквідації основних засобів, браку у виробництві та відходи. Ці матеріали оприбутковуються на склад за допомогою накладної. Вона складається матеріально відповідальною особою складу, що здала цінності, у двох примірниках, один з яких слугує складу, що здав, підставою для списання матеріалів, а другий - складу для оприбуткування матеріалів. Накладна на повернення із цеху на склад матеріалів, невикористаних у

виробництві, виписується тільки в тому разі, якщо ці матеріали були відпущені не за лімітно - забірною карткою, оскільки у ній передбачений облік повернення матеріалів, відпущених у виробництво. Виробничі запаси (матеріали) повинні відпускатися у виробництво відповідно до лімітів, встановлених на підставі норм витрат запасів на одиницю виробу, а також плану випуску продукції на місяць.

Основними документами, що відображають відпуск матеріалів зі складу для внутрішньогосподарських потреб, є лімітно - забірні картки, накладні - вимоги. Накладні - вимоги використовуються для одноразового відпуску запасів. Відпуск запасів, що повторюється, оформляється лімітно-забірними картками, що об'єднують в собі розпорядчий документ, який містить ліміт (граничну кількість) відпуску, й накопичувальний виправдовуючий документ, що підтверджує багаторазовий відпуск запасів зі складу в рахунок ліміту. Лімітно - забірні картки заповнюються планово - виробничим відділом напередодні одержання запасів і візуються відділом постачання. В цих картках зазначається місячний ліміт відпуску даному цеху запасів певного номенклатурного номера. Лімітно - забірні картки виписують у двох примірниках: один до початку місяця передається цеху - споживачу, другий - складу. Бажано друкувати їх на папері різного кольору, щоб чіткіше відрізнити примірник цеху від примірника складу. По закінченню місяця або використання ліміту лімітно - забірні картки здають до бухгалтерії.

Відпуск матеріалів на сторону виконується на підставі договорів, нарядів та інших документів і письмового розпорядження керівника підприємства. Відпуск, як і надходження запасів, оформлюють товарно-транспортною накладною [24].

Для забезпечення своєчасного відображення господарських операцій в регістрах бухгалтерського обліку на підприємствах повинні бути чітко визначені терміни передачі документів до бухгалтерії.

Від правильності документального оформлення операцій з надходження виробничих запасів залежить правильне віднесення їх вартості на витрати

виробництва, а також реальність оцінки незавершеного виробництва та його відображення у звітності.

Наказом МФУ від 29.12.2000 р. за № 356 затверджено методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку. В ньому визначено, якщо підприємство не застосовує рахунки клас 8, облік витрат операційної діяльності і надзвичайних подій ведеться в скороченому Журналі 5. Інші операції відображають в Журналі 5А (для обліку витрат діяльності та відображення кредитових оборотів на рахунках обліку запасів, розрахунків з оплати праці, відрахувань на соціальні заходи також застосовується Журнал 5 або 5А та відомість 5.1 обліку руху запасів) (рис 2.1).

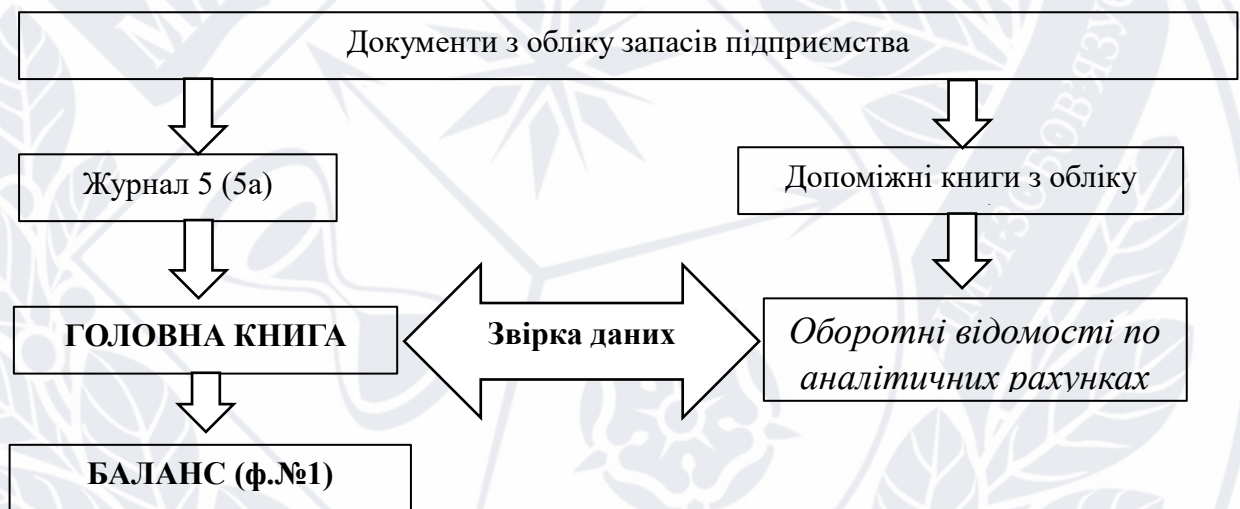

Рисунок 2.1 – Порядок відображення запасів при журнальній формі обліку

Показники цих журналів використовуються під час складання звіту про фінансові результати. Також використовується відомість 5.1. В ній інформація про надходження і витрачання запасів узагальнюється за синтетичними рахунками, за центрами відповідальності та місцями виникнення витрат. Журнал 5 (5А) складається з чотирьох розділів і Відомості аналітичного обліку запасів.

Відомість 5.1 аналітичного обліку запасів призначена для обліку товарновиробничих запасів у розрізі синтетичних рахунків або субрахунків і

ведеться за центрами відповідальності, МВО, місцями зберігання та напрямками витрат.

Записи у Відомості 5.1 здійснюються на підставі первинних документів або зведених відомостей, у яких узагальнюються дані з надходження на склади або до цехових комор виробничих запасів та з їх вибуття з відповідних місць зберігання за звітній період [27].

Дані для заповнення Журналу 5 (5А) формуються наступним чином (табл.2.2).

Таблиця 2.2. – Первинні документи оформлення операцій з руху виробничих запасів

Категорія	Документи	Графи
Виробничі запаси	Відомості списання виробничих запасів за субрахунками та замовленнями Зведені відомості списання запасів за певними напрямками	Графи 3-4
МШП	Зведені відомості про фактичну собівартість готової продукції Звіти допоміжних виробництв	Графа 5
Витрати виробництва	Зведені відомості про фактичну собівартість готової продукції Звіти допоміжних виробництв	Графа 6
Брак у виробництві	Відомість обліку браку в розрізі замовлень та винуватців	Графа 7
Напівфабрикати	Головна книга Форма №2 "Звіт про фінансові результати" Розділ I Журналу 5 (5А)	Графа 8
Готова продукція	Оборотна відомість обліку готової продукції	Графа 9
Товари	Розділ III Журналу 5 (5А)	Графи 10-11

Розділ IV "Аналітичні дані до рахунку 28 "Товари" Журналу 5 5 (А) містить аналітичні дані за операціями з товарами та товарною надбавкою і заповнюється торговельними підприємствами.

Також на підприємстві по кожному цеху за кожний місяць робиться калькуляція. В ній вказується найменування кожного виду матеріалів і на які цілі він використовується (на випуск, в цехи, повернення зі складу т.д.)

У фінансовій звітності міститься повна інформація про господарські операції, які пов'язані з наявністю та рухом запасів на підприємстві .

зібраної зовнішньої інформації та економічних параметрів конкретного підприємства (виробничі потужності, визначення точки беззбитковості та зони безпеки підприємства, поведінка витрат, рентабельність кожного виду виробу) проводиться перспективний аналіз і формується управлінське рішення стосовно доцільних обсягів виробництва певного асортименту готової продукції та відповідно до цього організовується постачання сировини. Щодо матеріальних ресурсів промислового характеру, підсистема управлінського обліку, для забезпечення аналітичного процесу, повинна забезпечити інформацію для визначення оптимальної партії та доцільних ритмів постачання. При проведенні аналізу фінансової звітності етап постачання розглядається з позиції своєчасності надходження та оприбуткування матеріальних ресурсів, а також достовірності формування їх фактичної заготівельної собівартості.

На етапі зберігання матеріальних ресурсів аналітичний процес потребує інформацію про надходження та відпуск запасів, а також про утворення втрат і нестач. При цьому особлива увага приділяється збору інформації для аналізу та рішень, пов'язаних з ефективністю зберігання придбаних матеріальних ресурсів. Тут важливо підтримувати оптимальний запас кожного виду сировини та матеріалу і вчасно інформувати про потребу поновлення.

На етапі використання матеріальних ресурсів аналітичний інформаційний потік повинен об'єктивно розкривати розмір матеріальних витрат (за продуктивними витратами, зворотними відходами, втратами та браком), що в свою чергу зумовлює вибір оптимальної оцінки списання матеріальних ресурсів на собівартість виготовленої продукції [26].

2.3 Синтетичний та аналітичний облік матеріальних ресурсів

Аналітичний облік виробничих запасів ведеться у розрізі їх найменувань або однорідних груп. Кожна з груп виробничих запасів поділяється за видами, сортами, марками, типами, розмірами.

Кожному найменуванню, сорту, розміру виробничих запасів на підприємстві присвоюють коротке числове позначення (номенклатурний номер), яке записують до спеціального реєстру - номенклатури - цінника, де також вказують одиницю виміру і, по можливості, облікову ціну запасу.

Кодування номенклатури – цінника можуть здійснювати за змішаною порядково-серійною системою, використовуючи семи і восьмизначні коди. Перші два показники вказують на синтетичний рахунок, третій - на субрахунок один або два наступні показники означають групу виробничих запасів, решта - знаки, які характеризують виробничі запаси. Інформація, що міститься у номенклатура-цінниках, належить до умовно-постійної, її записують на машинних носіях і багаторазово використовують для одержання необхідних вихідних даних [27].

На кожному документі з руху виробничих запасів повинно бути вказано не тільки найменування запасу, а й номенклатурний номер, що дозволяє уникати помилок під час заповнення прибуткових і видаткових документів та здійснення записів у складському і бухгалтерському обліку виробничих запасів.

Аналітичний облік виробничих запасів ведеться на складах за допомогою карток складського обліку, які розміщуються в картотеці за технічними групами виробничих запасів відповідно до номенклатури - цінника. Записи в картках здійснюються матеріально-відповідальними особами щоденно на підставі прибуткове - видаткових документів по надходженню та витрачання запасів з виведенням залишку після кожного запису (для забезпечення контролю за дотриманням норм витрачання запасів).

Для порівняльних даних аналітичного і синтетичного обліку складають відомість обліку залишків запасів (сальдові відомості). Вони кожного першого числа місяця бухгалтерією передаються на склади для перенесення в них матеріально-відповідальними особами з карток складського обліку кількісних залишків кожного виду і сорту запасів на початок місяця. В бухгалтерії ці залишки оцінюють за прийнятими обліковими цінами, підраховують вартість

їх за групами та складами в цілому, а потім звіряють з даними бухгалтерського обліку. При виявленні протиріч за чи іншою тією групою помилки до складання балансу (виправляють) [19].

Для узагальнення інформації про наявність та рух запасів сировини, матеріалів, комплектуючих виробів та інших запасів Планом рахунків передбачений рахунок 20 "Виробничі запаси", який ведеться за субрахунками:

- 201 "Сировина і матеріали";
- 202 "Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби";
- 203 "Паливо";
- 204 "Тара й тарні матеріали";
- 205 "Будівельні матеріали";
- 206 "Матеріали, передані в переробку";
- 207 "Запасні частини";
- 208 "Матеріали сільськогосподарського призначення";
- 209 "Інші матеріали" [20].

Для отримання деталізованої інформації, необхідної для управління запасами за їх окремими видами та процесами, організовується аналітичний облік.

Деталізація аналітичного обліку обумовлена, по перше, наявністю великої кількості складів для їх зберігання; по-друге, значною їх номенклатурою; по-третє, складною організаційною та виробничою структурами підприємства тощо.

Кожне підприємство відкриває аналітичні рахунки в залежності від потреби в кількості, необхідні для управління виробництвом. Найбільш типовими розрізами аналітики можуть виступати наступні: склади, комори, матеріально відповідальні особи, групи запасів, види діяльності тощо.

Організація аналітичного обліку дає можливість забезпечити точність даних про рух та залишки запасів, що є важливим для прийняття управлінських рішень. Це дозволяє контролювати витрати на кожному етапі виробничого процесу, своєчасно реагувати на потребу в поповненні запасів,

уникати надмірного накопичення або дефіциту матеріалів. Крім того, деталізований облік сприяє раціональному використанню ресурсів, оптимізації логістичних процесів і підвищенню економічної ефективності діяльності підприємства.

1. На етапі постачання інформаційні потоки допомагають аналізувати ринки постачальників, збуту, конкурентів – та формувати управлінські рішення щодо обсягів виробництва і постачання. Важливим є визначення оптимальної партії та ритмів постачання, а також контроль достовірності заготівельної собівартості.

2. На етапі зберігання необхідна інформація про надходження, відпуск, втрати та нестачі запасів. Основний акцент робиться на підтриманні оптимального рівня запасів і забезпеченні своєчасного поновлення матеріальних ресурсів.

3. На етапі використання ключовим є аналіз матеріальних витрат, зворотних відходів, втрат і браку, що формують собівартість продукції. Це дозволяє оптимізувати оцінку списання матеріальних ресурсів.

Для відображення наявності та руху товарно-виробничих запасів призначені наступні балансові та позабалансові рахунки (Рис. 2.3).

До окремих рахунків синтетичного обліку та субрахунків можуть бути відкриті рахунки аналітичного обліку, які дозволяють визначити їх обсяг в цілому, та за кожним видом окремо. Ефективне управління матеріальними ресурсами на підприємстві потребує комплексного підходу до організації інформаційних обліково-аналітичних потоків. Вони повинні забезпечувати своєчасність, повноту та достовірність даних на всіх етапах – від постачання до використання ресурсів.

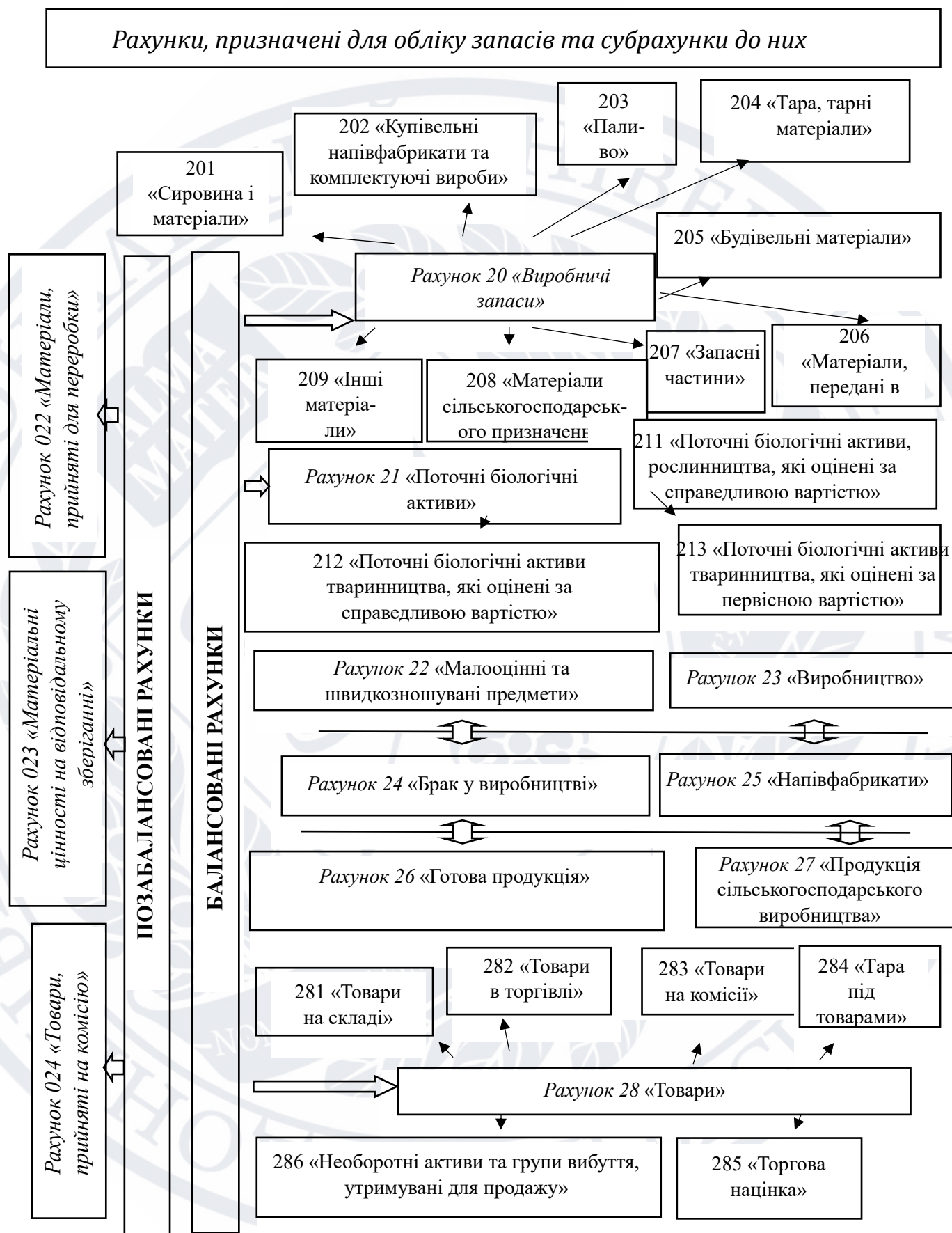

Рисунок 2.3 – Балансові та позабалансові рахунки обліку запасів

Таблиця 2.3 Аналітичний облік виробничих запасів за субрахунками

Субрахунки рахунку 20 «Виробничі запаси»	Розріз аналітики
201 «Сировина і матеріали»	В розрізі видів та груп сировини, місць зберігання та матеріально відповідальних осіб
202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби»	В розрізі купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, місць зберігання та матеріально-відповідальних осіб
203 «Паливо»	В розрізі видів палива, місць зберігання та матеріально-відповідальних осіб
204 «Тара й тарні матеріали»	В розрізі видів тари й тарних матеріалів і матеріально-відповідальних осіб
205 «Будівельні матеріали»	За видами (групами) та окремими об'єктами будівельних матеріалів
206 «Матеріали передані в переробку»	В розрізі, який забезпечує отримання даних про підприємство-переробника та контроль за операціями з переробки за відповідними витратами
207 «Запасні частини»	За місцями зберігання й однорідними групами (механічна група, електрична група тощо). Аналітичний облік машин, обладнання двигунів, вузлів та агрегатів обмінного фонду також ведеться за групами: придатні до експлуатації (нові та відновленні); що підлягають відновленню (на складі); що знаходяться в ремонті
208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»	За групами та видами матеріалів сільськогосподарського призначення в розрізі їх номенклатури
209 «Інші матеріали»	За видами та групами інших матеріалів

Аналітичний облік виробничих запасів ведеться в розрізі їх найменувань або однорідних груп за допомогою карток складського обліку, які розміщуються в картотеці за технічними групами виробничих запасів відповідно до номенклатури-цінника. Кожна з груп виробничих запасів поділяється за видами, сортами, марками, типами, розмірами. Кожному найменуванню сорту, розміру виробничих запасів привласнюється коротке числове позначення (номенклатурний номер), яке записують до спеціального реєстру - номенклатури-цінника, де також вказують одиницю виміру та облікову ціну запасу [12].

На кожному документі з руху виробничих запасів повинно бути сказано не тільки найменування запасу, але й номенклатурний номер, що дозволяє уникати помилок під час заповнення прибуткових і видаткових документів та

здійснення запасів у складському і бухгалтерському обліку виробничих запасів. Виробничі запаси можуть надходити на підприємство від постачальників, як внесок до статутного капіталу та іншими способами.

У відповідності до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку списання виробничих запасів може відбуватись з наступних причин:

- випуску у виробництво;
- списання у зв'язку з невідповідністю запасів до критеріїв визначення активу;
- списання у зв'язку із псуванням, розкраданням тощо;
- реалізація на стороні;
- передача до статутного капіталу іншого підприємства;
- безоплатна передача [21].

2.4 Використання диджитал-технологій в обліку матеріальних ресурсів

Сучасний бізнес-світ стрімко трансформується під впливом диджиталізації, яка охоплює всі аспекти управління підприємством, включно з обліком матеріальних ресурсів. Використання диджитал-технологій значно змінює підходи до управління запасами, забезпечуючи автоматизацію процесів, підвищення точності обліку, а також покращення якості управлінських рішень. Для досліджуваного підприємства важливо не лише впроваджувати інноваційні рішення, а й розуміти поточні тенденції ринку програмного забезпечення, а також оцінити ефективність використовуваного інструменту для обліку матеріальних ресурсів.

Автоматизація облікових процесів є одним із ключових елементів диджиталізації. Сучасні програмні рішення дозволяють зменшити частку ручної праці у веденні обліку, що знижує ймовірність помилок та підвищує швидкість обробки даних. Наприклад, використання сканерів штрих-кодів або RFID-технологій забезпечує миттєву реєстрацію руху матеріальних ресурсів,

що критично важливо для підприємств із великими обсягами запасів. Такі технології сприяють поліпшенню складського обліку, зменшенню витрат часу на інвентаризацію та підвищенню загальної ефективності процесів.

На ринку програмних продуктів для обліку матеріальних ресурсів представлено широкий спектр рішень, серед яких ERP-системи, спеціалізовані інструменти для управління запасами, а також комплексні бухгалтерські програми. Найбільш відомі ERP-рішення, такі як SAP, Oracle NetSuite, 1С:Підприємство, Microsoft Dynamics та Odoo, пропонують розширені можливості для інтеграції процесів обліку матеріальних ресурсів із загальною інформаційною системою підприємства. Вони забезпечують відстеження запасів у реальному часі, автоматизацію закупівель, контроль надлишків та дефіцитів, а також потужні аналітичні інструменти.

Наприклад, SAP ERP забезпечує інтеграцію всіх аспектів управління матеріальними ресурсами, включаючи постачання, зберігання та витрати. Програмний продукт підтримує аналітику великих обсягів даних, що дозволяє виявляти тенденції, прогнозувати попит та оптимізувати запаси. Oracle NetSuite є універсальним хмарним рішенням, яке дозволяє підприємствам отримувати доступ до даних із будь-якої точки світу. Воно пропонує гнучкі налаштування, які дозволяють адаптувати систему під потреби підприємства. 1С:Підприємство є більш доступним за ціною рішенням, популярним серед малих та середніх підприємств, і забезпечує широкий функціонал для бухгалтерського та складського обліку.

Паралельно із цими продуктами, сучасний ринок пропонує спеціалізовані рішення, такі як Fishbowl Inventory або Zoho Inventory, які акцентуються саме на управлінні запасами. Вони пропонують легкий інтерфейс, швидке налаштування та інтеграцію з іншими популярними програмами, такими як QuickBooks. Однак ці рішення можуть бути менш ефективними для великих підприємств, які потребують комплексного підходу до автоматизації.

Блокчейн-технології знаходять дедалі ширше застосування в обліку та логістиці. У контексті обліку матеріальних ресурсів вони дозволяють створювати незмінні записи про всі операції із запасами, забезпечуючи прозорість та захист від фальсифікацій. На практиці це означає, що кожна операція, починаючи від надходження матеріалів і закінчуючи їх використанням, фіксується у децентралізованій базі даних. Такий підхід знижує ризик втрати або спотворення даних і полегшує аудит.

Сучасні диджитал-рішення все частіше використовують адаптивні алгоритми, які можуть змінювати стратегії управління запасами в залежності від змін у попиті, сезонності або зовнішніх факторів, таких як економічна криза чи коливання цін на сировину. Наприклад, інтеграція технологій прогнозної аналітики дозволяє оцінювати вплив зовнішніх подій на потребу в матеріальних ресурсах і швидко коригувати плани закупівель.

Автоматизація рутинних завдань за допомогою роботизованих процесів обліку (RPA) стає важливою складовою диджиталізації. Такі інструменти можуть виконувати повторювані операції, наприклад, перевірку рахунків, створення звітів або звірку залишків, із значно більшою швидкістю та точністю, ніж людина. Це дозволяє знизити витрати на адміністрування та підвищити якість облікових процесів.

Диджиталізація обліку матеріальних ресурсів також передбачає тіснішу інтеграцію підприємства з його постачальниками та логістичними партнерами. Використання спеціалізованих платформ, таких як Supply Chain Management Systems (SCM), дозволяє автоматизувати обмін інформацією між сторонами, включно з замовленнями, рахунками, статусами поставок та рівнем запасів. Це сприяє зниженню витрат на управління ланцюгом поставок та підвищенню прозорості процесів.

Сучасні інформаційні системи дозволяють враховувати екологічні показники при управлінні матеріальними ресурсами. Наприклад, облік викидів вуглекислого газу, пов'язаних із виробництвом або транспортуванням матеріалів, може стати важливим фактором при виборі постачальників або

визначенні пріоритетів закупівель. Такі функції інтегруються в ERP-системи, дозволяючи підприємствам дотримуватися стандартів сталого розвитку.

Для досліджуваного підприємства важливо оцінити функціональні можливості використовуваного програмного забезпечення, наприклад, 1С:Підприємство, у порівнянні з іншими сучасними рішеннями. Попри зручність використання, гнучкість налаштувань і популярність у локальних компаніях, існують недоліки, такі як обмеженість інтеграції з хмарними платформами або недостатній рівень автоматизації складних аналітичних процесів. Зважаючи на це, підприємство може розглянути додаткові модулі для розширення функціоналу системи, наприклад, модулі ВІ-аналітики або інтеграції з IoT-пристроями.

Інновації, такі як віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR), знаходять застосування в обліку матеріальних ресурсів, зокрема у сфері навчання персоналу та оптимізації логістичних операцій. Наприклад, AR-додатки можуть використовуватися для навігації складу, швидкого пошуку потрібних матеріалів або контролю інвентаризації, що спрощує роботу працівників та підвищує продуктивність.

Диджиталізація обліку матеріальних ресурсів стає важливим чинником конкурентоспроможності підприємства. Подальший розвиток технологій, таких як квантові обчислення, більш просунуті системи AI та біометрична ідентифікація, ще більше трансформуватимуть підходи до обліку та управління запасами. Підприємствам слід активно впроваджувати нові інструменти, щоб залишатися на передових позиціях у своїй галузі.

Для досліджуваного підприємства важливо не лише орієнтуватися на загальні тренди ринку, але й ретельно аналізувати ефективність використовуваного програмного забезпечення. На підприємстві для обліку матеріальних ресурсів використовується система 1С:Підприємство, яка є однією з найбільш поширених у регіоні. Її функціонал включає автоматизацію основних процесів обліку, інтеграцію з іншими інформаційними системами підприємства та можливість формування різноманітних звітів.

Система 1С:Підприємство дозволяє автоматизувати такі процеси, як приймання матеріальних ресурсів, облік їх руху, списання у виробництво та інвентаризація. Важливою перевагою є можливість налаштування системи під специфічні потреби підприємства, зокрема використання різних методів оцінки запасів (ФІФО, середньозважена собівартість). Програмне забезпечення також забезпечує ведення складського обліку в розрізі матеріально відповідальних осіб, складів та місць зберігання.

Водночас є й певні недоліки, які виявляються у процесі експлуатації. Наприклад, система може бути менш зручною для роботи з мобільними пристроями, що обмежує можливості польового обліку. Крім того, 1С:Підприємство має обмежені можливості для роботи з великими обсягами аналітичних даних, що може бути критичним для підприємств із динамічними виробничими процесами. Тому важливо розглянути можливість інтеграції з іншими програмними продуктами або впровадження додаткових модулів.

Диджитал-інструменти, такі як Power BI чи Tableau, можуть бути інтегровані з існуючою системою для розширення аналітичних можливостей. Це дозволить підприємству отримувати візуалізовані дані про рух матеріальних ресурсів, здійснювати прогнозування та аналіз ефективності використання запасів. Впровадження таких технологій може значно підвищити якість управлінських рішень.

З огляду на сучасні тенденції, підприємству також варто розглянути можливість використання хмарних технологій для забезпечення доступу до даних у реальному часі. Це забезпечить не лише зручність, а й підвищену безпеку даних, адже хмарні рішення зазвичай пропонують розширені механізми захисту інформації.

У сучасних умовах глобальної цифровізації управління матеріальними ресурсами підприємства не може ефективно здійснюватися без автоматизації основних облікових процесів. Особливого значення це набуває в умовах воєнного стану, коли доступ до фізичних об'єктів часто обмежений, а оперативність обробки даних і прийняття управлінських рішень стають

критично важливими. Сільськогосподарські підприємства, як-от ТОВ «Глухів-Агроінвест», мають специфічні вимоги до облікових систем, зокрема необхідність врахування сезонності, різноманітності матеріальних ресурсів і залежності від зовнішніх факторів, таких як логістика чи погодні умови.

На ринку представлено широкий спектр програмних продуктів для автоматизації обліку матеріальних ресурсів. Основними категоріями є ERP-системи, спеціалізовані програми для управління складом та бухгалтерські облікові системи. Залежно від масштабу підприємства, обсягів облікових операцій і необхідності в інтеграції з іншими модулями, підприємства можуть обирати як прості рішення для локальних задач, так і комплексні системи, що охоплюють всі аспекти управління бізнесом.

Основними учасниками на ринку є:

- 1С:Підприємство – Вона надає базовий функціонал для обліку матеріальних ресурсів, включаючи складський облік, інтеграцію з бухгалтерією та автоматизацію типових операцій;
- SAP ERP – потужна система для великих підприємств із багаторівневою структурою обліку, яка інтегрує всі бізнес-процеси в єдине інформаційне середовище;
- Oracle NetSuite – хмарна ERP-система, що забезпечує віддалений доступ до даних і має високий рівень аналітичних можливостей.
- Microsoft Dynamics 365 – гнучке рішення, яке дозволяє адаптувати функціонал під потреби конкретного бізнесу;
- Odoo ERP – відкрита ERP-платформа з можливістю налаштування окремих модулів для обліку матеріальних ресурсів;
- Агроном ERP – спеціалізована система для аграрного бізнесу, яка враховує специфіку сільськогосподарських підприємств, таких як облік урожайності, витрат на добрива та використання техніки.

ТОВ «Глухів-Агроінвест» використовує систему 1С:Підприємство для автоматизації обліку матеріальних ресурсів. Ця система забезпечує базову автоматизацію облікових операцій:

- ведення складського обліку з деталізацією за видами ресурсів;
- оприбуткування, списання, інвентаризацію матеріальних цінностей;
- контроль руху запасів та формування звітності.

Однією з ключових переваг системи є її доступність та адаптованість до локального ринку, що дозволяє легко інтегрувати рішення у бізнес-процеси. Проте система має і певні недоліки: обмежені можливості для аналітики, недостатня інтеграція з хмарними технологіями, що може бути критичним в умовах воєнного часу, коли фізичний доступ до серверів може бути обмеженим.

Для оцінки потенційних альтернатив системі 1С:Підприємство проведемо порівняльний аналіз програмних продуктів, адаптованих для сільськогосподарських підприємств. Основними критеріями оцінки є:

- функціонал для обліку матеріальних ресурсів;
- можливість інтеграції з іншими модулями;
- аналітичні можливості;
- вартість впровадження та підтримки;
- адаптація до потреб сільськогосподарських підприємств.

Таблиця 2.4 – Первинні документи оформлення операцій з руху виробничих запасів

Програмний продукт	Облік матеріальних ресурсів	Інтеграція з модулями	Вартість	Особливості для агропідприємств
1	2	3	4	5
1С:Підприємство	Середній рівень	Добра інтеграція	Низька	Легка у використанні, адаптована до локальних потреб
SAP ERP	Високий рівень	Повна інтеграція	Висока	Підходить для великих підприємств із комплексними процесами

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5
Odoo ERP	Середній рівень	Гнучка інтеграція	Середня	Відкрите ПЗ, можливість налаштування для агросектору
Oracle NetSuite	Високий рівень	Повна інтеграція	Дуже висока	Хмарна архітектура, зручний віддалений доступ
Microsoft Dynamics 365	Середній рівень	Висока інтеграція	Висока	Зручність роботи з іншими продуктами Microsoft
Агроном ERP	Високий рівень	Добра інтеграція	Середня	Адаптована для управління агробізнесом, облік урожайності

Аналіз показав, що система 1С:Підприємство забезпечує базову автоматизацію облікових процесів і є ефективною для середніх підприємств, таких як ТОВ «Глухів-Агроінвест». Вона дозволяє виконувати основні операції з обліку матеріальних ресурсів, але має обмежений функціонал для глибокого аналізу та інтеграції з сучасними технологіями. Однак, з огляду на зростання потреб у гнучкості та мобільності, підприємству доцільно розглянути можливості розширення функціоналу існуючої системи шляхом інтеграції з аналітичними платформами, такими як Power BI чи Tableau, що забезпечить більш точний аналіз руху матеріальних ресурсів і полегшить прийняття управлінських рішень. Крім того, перехід до використання хмарних рішень, таких як Google Cloud або Microsoft Azure, дозволить підприємству забезпечити безперебійний доступ до даних навіть у кризових ситуаціях і підвищити рівень захисту інформації. Модернізація системи через впровадження додаткових модулів для прогнозування запасів, управління логістикою та автоматизації рутинних операцій сприятиме підвищенню оперативності та ефективності обліку. У сукупності ці заходи дозволять підприємству не лише вдосконалити облік матеріальних ресурсів, але й зберегти стабільність роботи та конкурентоспроможність навіть у складних умовах воєнного стану.

2.5. Шляхи удосконалення обліку матеріальних ресурсів в умовах воєнного стану

Воєнні дії в Україні поставили підприємства перед численними викликами, які суттєво вплинули на всі аспекти їхньої діяльності, включаючи облік матеріальних ресурсів. Зміни в логістиці, перебої у постачанні, руйнування інфраструктури та нестабільність ринкових умов створюють нові проблеми в управлінні запасами, які вимагають адаптації облікових процесів до екстремальних умов.

Однією з ключових проблем є нестабільність постачання та розриви в логістичних ланцюгах. Руйнування доріг, мостів, складських приміщень та виробничих потужностей ускладнює переміщення сировини і товарів, що часто призводить до зривів виробничих графіків. У таких умовах підприємства стикаються з проблемою обліку нерегулярних поставок, що потребує нових підходів до формування даних про запаси.

Втрата або пошкодження матеріальних ресурсів через військові дії створює додаткові труднощі для обліку. Підприємства змушені фіксувати фактичні втрати, проводити інвентаризацію у складних умовах та врегульовувати відповідні фінансові питання, включаючи страхові виплати.

Відсутність доступу до складських приміщень або їхнє переміщення через небезпеку у зонах бойових дій також ускладнює облік матеріальних ресурсів. Втрата контролю над запасами або їхня фізична недоступність призводить до неповноти чи неточності даних.

Проблеми інформаційної безпеки та ризики кібератак зростають в умовах війни. Оскільки багато підприємств використовують цифрові системи для обліку, є ризик втрати даних через кібератаки або фізичне пошкодження серверів.

Не менш важливою проблемою є нестача кваліфікованого персоналу. Воєнний стан змушує багатьох працівників залишати свої робочі місця через мобілізацію або міграцію, що створює дефіцит кадрів, відповідальних за ведення обліку.

Пропозиції щодо удосконалення обліку матеріальних ресурсів в умовах воєнного стану

Для вирішення зазначених проблем необхідно впроваджувати комплексні заходи, які забезпечать адаптацію облікових процесів до нових умов.

1. Для уникнення втрати облікових даних у разі пошкодження інфраструктури або серверів необхідно запровадити резервне копіювання даних у хмарних сховищах. Використання платформ, таких як Google Cloud, AWS чи Microsoft Azure, дозволяє забезпечити доступ до даних навіть у разі фізичної втрати серверів. Децентралізація зберігання даних допоможе підприємствам швидше відновлювати роботу у разі аварій.

2. Мобільні додатки, які дозволяють вести облік матеріальних ресурсів у польових умовах, можуть стати вирішенням проблем доступності складських приміщень. Такі системи дозволяють фіксувати дані про переміщення запасів у реальному часі, що особливо важливо для підприємств, які змушені переміщувати склади або працювати у мобільному форматі.

3. Впровадження IoT-систем, таких як датчики рівня запасів або GPS-трекери для транспортування сировини, дозволить отримувати актуальні дані про стан матеріальних ресурсів навіть у віддалених умовах. Це зменшить ризики дефіциту запасів та допоможе швидше реагувати на зміни ситуації.

4. В умовах воєнного стану важливо посилити контроль за фактичним станом запасів. Проведення інвентаризації навіть у складних умовах допоможе підприємствам мінімізувати втрати та забезпечити актуальність облікових даних. Також слід запровадити окремий облік втрат і пошкоджень, що сприятиме врегулюванню страхових питань.

5. Підприємствам слід переглянути підхід до формування запасів, роблячи акцент на зменшенні залежності від індивідуальних постачальників та створенні резервних запасів. Використання ERP-систем для планування поставок допоможе уникати надмірного накопичення або дефіциту матеріалів.

6. Для захисту даних підприємствам слід запровадити багаторівневу систему безпеки, включаючи шифрування даних, двофакторну автентифікацію та регулярне оновлення програмного забезпечення. Крім того, важливо проводити навчання працівників щодо протидії кібератакам.

7. У зв'язку з нестачею кваліфікованого персоналу підприємствам слід робити акцент на автоматизації рутинних облікових завдань. Наприклад, впровадження систем автоматичного сканування документів або використання алгоритмів для обробки даних може зменшити навантаження на персонал. Паралельно необхідно забезпечувати навчання працівників для роботи з новими технологіями.

8. Для забезпечення стабільності постачання слід розробляти резервні логістичні маршрути та укладати договори з кількома постачальниками. Використання геоаналітики допоможе оцінювати ризики доставки у різні регіони та обирати найбільш безпечні шляхи.

9. На законодавчому рівні слід розглянути можливість тимчасового спрощення облікових процедур для підприємств, які функціонують у зонах бойових дій. Наприклад, дозволити використання спрощених форм документів для фіксації запасів або звільнення від деяких вимог щодо звітності.

10. Технології блокчейн можуть забезпечити прозорість та достовірність облікових даних, особливо у разі співпраці з кількома постачальниками. Смарт-контракти дозволять автоматизувати контроль за виконанням договорів і мінімізувати ризики шахрайства.

В умовах воєнного стану облік матеріальних ресурсів вимагає впровадження інноваційних підходів, спрямованих на забезпечення гнучкості, надійності та оперативності. Адаптація облікових процесів до нових умов дозволить підприємствам зберегти ефективність роботи, мінімізувати ризики втрат і забезпечити безперервність виробничих процесів навіть у кризових ситуаціях. Важливим фактором успіху є інтеграція цифрових технологій, підвищення кваліфікації персоналу та побудова стійкої інфраструктури обліку матеріальних ресурсів.

Облік матеріальних ресурсів в умовах воєнного стану стикається з низкою специфічних проблем, які суттєво впливають на ефективність управління запасами. Основною проблемою є нестабільність постачання та порушення логістичних ланцюгів. Руйнування транспортної інфраструктури, нестача пального та відсутність стабільного зв'язку з постачальниками ускладнюють облік надходження матеріалів, їх переміщення та витрату. В цих умовах підприємства часто стикаються з нерегулярними поставками, що викликає складнощі у визначенні фактичного стану запасів та їх обліку.

Ще однією суттєвою проблемою є втрата або пошкодження матеріальних ресурсів через військові дії. Руйнування складів, втрати на етапі транспортування та знищення активів у зоні бойових дій створюють розрив між фактичними і обліковими даними. Це призводить до неточності звітності, що ускладнює прийняття управлінських рішень і коригування бізнес-процесів.

Відсутність доступу до складських приміщень через евакуацію або їх переміщення з небезпечних регіонів також є значною проблемою. Фізична недоступність матеріальних цінностей ускладнює їх інвентаризацію, а ризик втрати документів через терміновість евакуації лише погіршує ситуацію. У цих умовах необхідні додаткові механізми для забезпечення точності обліку, зокрема дистанційний контроль або використання мобільних інструментів для фіксації даних.

Проблеми інформаційної безпеки набули особливого значення. Уразливість до кібератак, збої в роботі цифрових систем і пошкодження серверів через бойові дії ставлять під загрозу збереження облікових даних. Втрата важливої інформації про матеріальні ресурси може призвести до значних фінансових втрат і тривалих перебоїв у роботі підприємства.

Ще одним викликом є нестача кваліфікованого персоналу через мобілізацію, міграцію або звільнення працівників. Дефіцит кадрів, які відповідають за ведення обліку матеріальних ресурсів, створює додаткове навантаження на решту працівників і збільшує ризик помилок в облікових процесах.

Для вирішення цих проблем пропонуються конкретні шляхи адаптації облікових процесів. По-перше, підприємствам необхідно запровадити резервне копіювання даних у хмарних сховищах, таких як Google Cloud чи AWS. Це дозволить зберігати облікову інформацію у разі фізичного пошкодження серверів або втрати локальних баз даних.

По-друге, використання мобільних додатків для ведення обліку у польових умовах дозволить фіксувати переміщення матеріалів у реальному часі. Це особливо важливо для підприємств, які змушені переміщувати склади або працювати у віддаленому режимі.

По-третє, впровадження IoT-систем, таких як датчики для відстеження рівня запасів чи GPS-трекери для моніторингу транспортування, забезпечить актуальні дані про стан матеріальних ресурсів. Це допоможе оперативно реагувати на зміни і знижувати ризики дефіциту запасів.

В умовах втрат матеріальних цінностей через воєнні дії доцільно запровадити окремий облік втрат і пошкоджень. Це сприятиме не лише коректності звітності, але й ефективному врегулюванню страхових питань. Крім того, регулярна інвентаризація навіть у складних умовах є ключовою для підтримання актуальності облікових даних.

Щоб уникнути залежності від окремих постачальників, підприємствам варто диверсифікувати канали поставок і формувати резервні запаси. Використання ERP-систем для прогнозування потреб у матеріалах дозволить уникати дефіциту чи надмірного накопичення ресурсів.

Для захисту даних необхідно запровадити багаторівневу систему безпеки, яка включає шифрування, двофакторну автентифікацію та регулярне оновлення програмного забезпечення. Проведення навчання працівників щодо захисту інформації також є важливим елементом.

У зв'язку зі скороченням кадрового складу, автоматизація рутинних облікових завдань за допомогою алгоритмів і систем автоматичного сканування документів може суттєво зменшити навантаження на персонал.

Паралельно необхідно інвестувати у навчання залишкових кадрів для роботи з новими технологіями.

Зрештою, співпраця з кількома постачальниками, розробка резервних маршрутів постачання та використання геоаналітики для оцінки ризиків доставки сприятимуть стабільності облікових процесів. Використання блокчейн-технологій допоможе підвищити прозорість і достовірність даних, а смарт-контракти — автоматизувати контроль виконання договорів.

Упровадження цих заходів забезпечить підприємствам можливість не лише адаптуватися до складних умов воєнного стану, але й закласти основу для сталого розвитку у майбутньому. Інтеграція сучасних технологій, підвищення кваліфікації персоналу та оптимізація облікових процесів дозволять мінімізувати ризики втрат і зберегти ефективність роботи.

Висновки до розділу 2.

1.У цьому розділі досліджено основні аспекти обліку матеріальних ресурсів підприємства, зокрема їх оцінку, документальне оформлення руху, організацію синтетичного та аналітичного обліку, а також впровадження сучасних диджитал-технологій. Зроблено висновок, що правильна організація обліку матеріальних ресурсів сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства, забезпечуючи достовірність облікових даних, контроль за збереженням запасів і своєчасне прийняття управлінських рішень.

2.Особливу увагу приділено використанню диджитал-технологій в обліку матеріальних ресурсів, які забезпечують автоматизацію процесів, зменшують кількість помилок та підвищують точність і швидкість облікових операцій. Використання ERP-систем, мобільних додатків, IoT-технологій та штучного інтелекту дозволяє інтегрувати всі аспекти управління запасами, що є особливо важливим для підприємств, які працюють у динамічних умовах.

3.Окремо розглянуто виклики обліку матеріальних ресурсів в умовах воєнного стану, включаючи нестабільність постачання, втрати ресурсів і

необхідність адаптації до екстремальних умов. Запропоновано конкретні шляхи удосконалення облікових процесів, серед яких резервне копіювання даних, мобільні додатки для польових умов, інтеграція IoT-технологій та впровадження багаторівневого захисту даних. Це дозволить підприємствам мінімізувати ризики, забезпечити збереження активів і підтримувати стабільність бізнесу навіть у кризових ситуаціях.

4. Окремо розглянуто виклики обліку матеріальних ресурсів в умовах воєнного стану, включаючи нестабільність постачання, втрати ресурсів і необхідність адаптації до екстремальних умов. В умовах криз підприємства стикаються з труднощами у забезпеченні безперервності бізнес-процесів, тому важливо мати гнучкі механізми управління. Запропоновано конкретні шляхи удосконалення облікових процесів, серед яких резервне копіювання даних, мобільні додатки для польових умов, інтеграція IoT-технологій та впровадження багаторівневого захисту даних. Це дозволить підприємствам мінімізувати ризики, забезпечити збереження активів і підтримувати стабільність бізнесу навіть у кризових ситуаціях.

5. У майбутньому важливо продовжувати вдосконалювати облікові системи з акцентом на адаптацію до змінюваних умов ринку та технологічних новацій. Інвестиції в навчання персоналу щодо нових технологій та методологій обліку також сприятимуть підвищенню ефективності управління матеріальними ресурсами. Створення системи моніторингу та аналізу даних у реальному часі допоможе підприємствам оперативно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі та приймати більш обґрунтовані рішення.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ НАЯВНОСТІ І РУХУ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ

ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Аналіз наявності та руху матеріальних цінностей

В сучасних умовах господарювання, які характеризуються високим рівнем конкуренції, динамічністю та невизначеністю зовнішнього середовища, забезпечення ефективного управління матеріальними ресурсами є одним з ключових факторів успішної діяльності будь-якого підприємства. Матеріальні ресурси є основою виробничого процесу, вони формують значну частину собівартості продукції і впливають на фінансові результати суб'єктів господарювання. Тому питання раціонального використання матеріальних ресурсів, оптимізації їх структури і руху набувають особливої актуальності.

Аналіз наявності та руху матеріальних цінностей є важливою складовою комплексного економічного аналізу діяльності підприємства. Його мета полягає у виявленні резервів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів, зниження матеріаломісткості продукції, прискорення оборотності запасів, забезпечення безперебійності постачання виробництва необхідними матеріалами. Результати такого аналізу дозволяють обґрунтувати управлінські рішення щодо оптимізації структури матеріальних ресурсів, вибору надійних постачальників, удосконалення системи планування та контролю за рухом матеріальних цінностей.

Для оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів на ТОВ «Глухів-Агроінвест» проведемо аналіз динаміки та структури запасів за 2021–2023 роки. Інформаційною базою для аналізу є дані фінансової звітності підприємства, зокрема Балансу (Звіту про фінансовий стан) та Приміток до річної фінансової звітності.

Запаси є важливим компонентом оборотних активів підприємства і включають сировину, матеріали, незавершене виробництво, готову продукцію та товари. Їх величина безпосередньо впливає на безперебійність виробничого

процесу, ритмічність роботи підприємства та своєчасність виконання договірних зобов'язань перед покупцями і замовниками.

За даними фінансової звітності ТОВ «Глухів-Агроінвест», вартість запасів у 2021 році становила 149 707 тис. грн, у 2022 році — 72 637 тис. грн, а у 2023 році — 81 854 тис. грн. Розглянемо динаміку змін:

– У 2022 році спостерігається значне скорочення вартості запасів на 51,5% або на 77 070 тис. грн порівняно з 2021 роком. Це могло бути викликано воєнним станом в Україні, який призвів до порушення логістичних ланцюгів, дефіциту сировини та матеріалів, а також скороченням обсягів виробництва та реалізації продукції. У таких умовах підприємство могло свідомо зменшувати запаси для підтримання ліквідності та зниження ризиків.

– У 2023 році відбулося певне відновлення вартості запасів — їх зростання на 12,7% або на 9 217 тис. грн порівняно з 2022 роком. Це свідчить про поступову адаптацію підприємства до умов воєнного часу, покращення логістичних процесів та стабілізацію виробничої діяльності.

Детальний аналіз структури запасів дозволяє оцінити внесок кожного компонента (сировина, готова продукція, незавершене виробництво тощо) у загальну динаміку. Такий аналіз представлено у таблиці 3.1 та рисунку 3.1.

Таблиця 3.1 – Структура запасів ТОВ «Глухів-Агроінвест»

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2022/2021	Відхилення 2023/2022
Виробничі запаси	27 776	28 759	29 812	983 (3,5%)	1 053 (3,7%)
Незавершене виробництво	23 500	24 685	25 302	1 185 (5,0%)	617 (2,5%)
Готова продукція	98 409	19 193	21 453	-79 216 (-80,5%)	2 260 (11,8%)
Товари	22	0	3	-22 (-100%)	3 (—)
Разом запаси	149 707	72 637	81 854	-77 070 (-51,5%)	9 217 (12,7%)

Аналізуючи структуру запасів ТОВ «Глухів-Агроінвест», бачимо, що найбільшу частку протягом 2021–2022 років займала готова продукція – 65,7%

у 2021 році. Це свідчить про те, що підприємство орієнтувалося на формування запасів готових виробів для безперебійного забезпечення потреб споживачів.

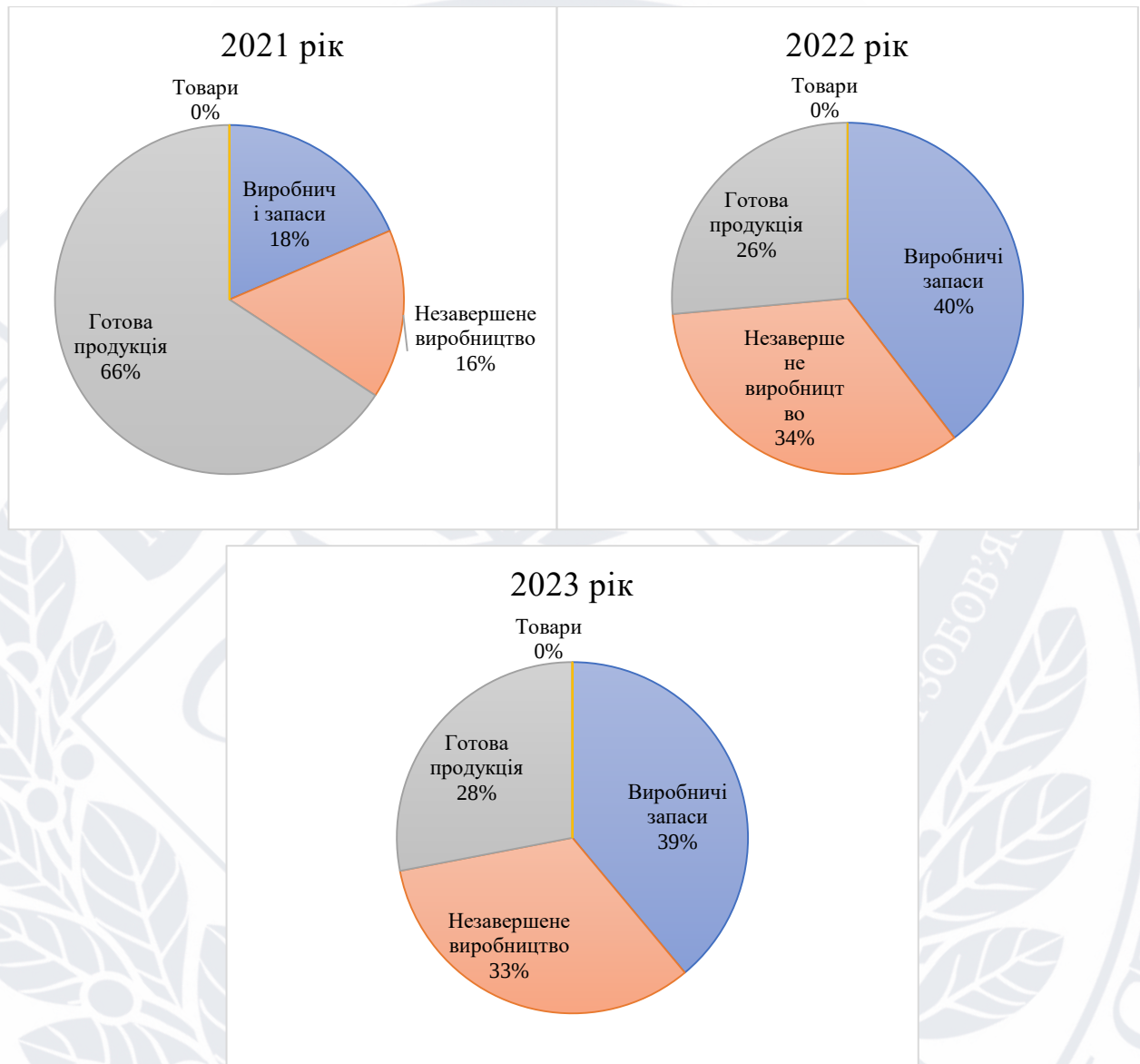

Рисунок 3.1 – Діаграма структури запасів ТОВ «Глухів-Агроінвест» (за 2021-2023 роки)

Проте у 2023 році частка готової продукції в структурі запасів дещо зросла до 26,2% порівняно з попереднім роком, що можна пояснити поступовим відновленням попиту на продукцію підприємства. Вартість готової продукції у 2023 році зросла на 11,8% або на 2 260 тис. грн порівняно з 2022 роком, що є позитивним сигналом про стабілізацію діяльності підприємства

Частка виробничих запасів у структурі значно збільшилася протягом 2021–2023 років: з 18,6% у 2021 році до 39,6% у 2022 році та 36,4% у 2023 році. Вартість виробничих запасів зросла на 3,5% у 2022 році та ще на 3,7% у 2023 році. Це може свідчити про стратегічне рішення підприємства накопичувати запаси сировини й матеріалів для забезпечення безперебійності виробництва, враховуючи можливі ризики перебоїв з постачанням.

Частка незавершеного виробництва також зросла: з 15,7% у 2021 році до 34% у 2022 році та до 30,9% у 2023 році. Це може бути пов'язано зі збільшенням тривалості виробничого циклу, наявністю певних проблем з організацією виробничого процесу, або тимчасовими затримками, спричиненими нестачею сировини чи енергоносіїв. Вартість незавершеного виробництва зросла на 5% у 2022 році та на 2,5% у 2023 році, що свідчить про стабільний вклад підприємства у виробничий процес навіть за умов невизначеності. Частка товарів у структурі запасів була незначною протягом усього аналізованого періоду і становила менше 1%. Це означає, що ТОВ «Глухів-Агроінвест» в основному займається виробничою діяльністю, а не торгівлею покупними товарами.

Отже, аналіз структури запасів показав, що в умовах воєнного стану відбулися суттєві зміни в їх складі - різке зменшення частки готової продукції при зростанні виробничих запасів і незавершеного виробництва. Це свідчить про наявність проблем зі збутом продукції, необхідність формування резервів сировини, складнощі в організації безперебійного виробничого процесу.

Важливим показником ефективності використання матеріальних ресурсів є оборотність запасів. Вона характеризує швидкість перетворення запасів на грошові кошти в процесі виробництва та реалізації продукції. Прискорення оборотності запасів сприяє вивільненню фінансових ресурсів із оборотних активів, зменшує потребу в додатковому фінансуванні, підвищує ліквідність і прибутковість підприємства.

Розрахуємо показники оборотності запасів ТОВ «Глухів-Агроінвест» у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Показники оборотності запасів ТОВ «Глухів-Агроінвест»

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	338523	240857	262241	278462
Середньорічна вартість запасів, тис. грн	123038	137800	111172	119845
Коефіцієнт оборотності запасів	2,75	1,75	2,36	2,32
Тривалість одного обороту запасів, днів	130,83	206,42	152,71	155,17

Коефіцієнт оборотності запасів розраховується як відношення чистого доходу від реалізації продукції до середньорічної вартості запасів. Він показує, скільки разів протягом року запаси перетворюються на грошові кошти. Середньорічна вартість запасів визначається як середня арифметична вартості запасів на початок і кінець року.

За результатами розрахунків бачимо, що у 2021 році запаси ТОВ «Глухів-Агроінвест» здійснили 1,75 обороти, тобто кожна гривня, вкладена в запаси, принесла 1,75 грн чистого доходу. У 2022 році оборотність запасів зросла до 2,36 оборотів, що свідчить про певне покращення ефективності їх використання. У 2023 році цей показник знизився незначно, до 2,32 оборотів, що свідчить про стабілізацію ефективності управління запасами.

Відповідно до змін коефіцієнта оборотності змінювалась і тривалість одного обороту запасів. Цей показник розраховується як відношення тривалості періоду (360 днів) до коефіцієнта оборотності та показує, за скільки днів запаси перетворюються на грошові кошти.

У 2021 році тривалість одного обороту запасів становила 206,42 дні, у 2022 році цей показник зменшився до 152,71 днів, що свідчить про пришвидшення оборотності запасів на 53,71 дні. У 2023 році тривалість обороту запасів незначно збільшилась до 155,17 днів, що на 2,46 дні більше порівняно з попереднім роком. Це свідчить про певне уповільнення оборотності, хоча темпи залишаються стабільними та свідчать про покращення порівняно з 2021 роком.

Таким чином, у 2022 році підприємству вдалося суттєво скоротити час перетворення запасів на грошові кошти, що є позитивним фактором для його

фінансового стану. Однак у 2023 році необхідно було звернути увагу на причини уповільнення оборотності та вжити заходів для оптимізації управління запасами. Зниження оборотності запасів та збільшення тривалості їх обороту може мати негативні наслідки для фінансового стану підприємства. Адже уповільнення оборотності запасів призводить до додаткового залучення коштів для їх фінансування, зростання витрат на зберігання, появи неліквідних і застарілих запасів. Крім того, це може свідчити про нагромадження матеріальних цінностей на складах, зменшення попиту на продукцію, неефективне управління запасами.

Для покращення ситуації з оборотністю запасів ТОВ «Глухів-Агроінвест» необхідно вжити наступних заходів:

- оптимізувати структуру запасів шляхом ABC-аналізу, виявити неліквідні та надлишкові запаси, розробити плани їх реалізації чи утилізації;
- удосконалити систему нормування та планування потреби в матеріальних ресурсах, синхронізувати графіки постачання сировини і матеріалів з графіками виробництва готової продукції;
- налагодити систему контролю за рухом матеріальних цінностей, забезпечити своєчасне і повне документальне оформлення операцій з їх надходження, переміщення, вибуття;
- забезпечити належні умови зберігання запасів, мінімізувати втрати і псування матеріалів, скоротити витрати на їх утримання;
- активізувати маркетингову і збутову діяльність для прискорення реалізації готової продукції, стимулювати продажі шляхом надання знижок, розширення каналів збуту, участі у виставках і ярмарках.

Впровадження цих заходів дозволить ТОВ «Глухів-Агроінвест» прискорити оборотність запасів, зменшити частку неліквідних матеріальних цінностей, вивільнити фінансові ресурси з оборотних активів для їх ефективнішого використання.

Таким чином, проведений аналіз наявності та руху матеріальних цінностей ТОВ «Глухів-Агроінвест» показав негативні тенденції в управлінні

запасами протягом 2021-2022 років. В умовах воєнного стану відбулося значне зменшення вартості запасів, зміни в їх структурі - скорочення частки готової продукції при зростанні виробничих запасів і незавершеного виробництва.

Це свідчить про наявність проблем зі збутом продукції, необхідність створення резервів сировини і матеріалів, труднощі в організації безперебійного виробничого процесу. Крім того, спостерігалось зниження оборотності запасів, збільшення тривалості їх обороту, що призводить до "заморожування" фінансових ресурсів в запасах.

Для покращення ситуації ТОВ «Глухів-Агроінвест» необхідно вжити комплекс заходів з оптимізації структури і вартості запасів, прискорення їх оборотності, удосконалення системи планування, обліку і контролю за рухом матеріальних цінностей. Це дозволить підвищити ефективність використання матеріальних ресурсів, зменшити витрати, покращити ліквідність і фінансові результати діяльності підприємства в складних умовах воєнного часу.

3.2. Шляхи підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів в умовах воєнного стану

Функціонування підприємств в умовах воєнного стану в Україні супроводжується суттєвими викликами і загрозами, які впливають на всі аспекти їх діяльності, в тому числі і на ефективність використання матеріальних ресурсів. Бойові дії, окупація частини території країни, порушення логістичних зв'язків, втрата партнерів і ринків збуту, зниження купівельної спроможності населення - всі ці фактори негативно позначаються на роботі промислових підприємств.

В таких складних умовах перед менеджментом постає завдання пошуку шляхів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів для забезпечення безперебійності виробничого процесу, зниження собівартості продукції, підтримки конкурентоспроможності. Розглянемо основні напрямки вирішення цього завдання.

Одним з ефективних інструментів оптимізації структури матеріальних ресурсів є ABC-аналіз. Його суть полягає у групуванні всієї номенклатури матеріалів, що використовуються у виробництві, на три категорії залежно від їх вартості та значимості для підприємства:

- група А - найбільш цінні, дефіцитні види ресурсів, які мають високу вартість і вимагають постійного обліку і контролю (зазвичай це 10-20% номенклатури, які займають 70-80% загальної вартості запасів);
- група В - ресурси середньої важливості, які мають меншу цінність і вартість, контролюються періодично (20-30% номенклатури, 10-20% вартості);
- група С - найменш важливі, дешеві види матеріалів, облік яких може вестись за спрощеною схемою, а закупівля здійснюватись у міру необхідності (50-70% номенклатури, 5-10% вартості).

Застосування ABC-аналізу дозволяє підприємству сконцентрувати увагу на найбільш важливих матеріальних ресурсах, забезпечити їх наявність і безперебійне постачання, оптимізувати витрати на закупівлю і зберігання. В умовах обмеженості фінансових ресурсів і дефіциту окремих видів сировини і матеріалів доцільно в першу чергу забезпечувати потребу в ресурсах групи А, шукати можливості їх економії чи заміни.

Наприклад, якщо для ТОВ «Глухів-Агроінвест» найбільш критичним ресурсом є дизельне паливо для сільськогосподарської техніки (група А), то необхідно забезпечити його безперебійне постачання шляхом укладання довгострокових контрактів з надійними постачальниками, створення страхових запасів, диверсифікації джерел постачання. В той же час, для ресурсів групи С (наприклад, канцелярських товарів) можна спростити процедури замовлення і обліку, зменшити обсяги закупівель.

Іншим напрямком підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів в умовах воєнного стану є перегляд норм їх витрат у виробництві. Нормування витрат сировини і матеріалів на одиницю продукції дозволяє забезпечити їх економне та раціональне використання, уникнути необґрунтованих перевитрат. В умовах зростання цін на ресурси і дефіциту

окремих їх видів на ринку необхідно критично проаналізувати існуючі норми витрат, виявити можливості їх зниження за рахунок впровадження ресурсозберігаючих технологій, удосконалення конструкції виробів, підвищення кваліфікації персоналу.

Технологічні служби підприємства повинні розробити прогресивні норми витрат матеріалів з урахуванням передового досвіду і науково-технічних досягнень. Необхідно забезпечити жорсткий контроль за дотриманням встановлених норм витрат на всіх етапах виробництва, оперативно виявляти і усувати причини їх перевищення. Мотивація працівників до економного використання ресурсів, їх преміювання за зниження матеріаломісткості продукції також сприятиме підвищенню ефективності.

Важливим напрямком економії матеріальних ресурсів в умовах їх дефіциту і зростання цін є пошук можливостей заміни окремих видів сировини і матеріалів на більш дешеві аналоги чи вторинну сировину. Така заміна потребує ретельного техніко-економічного обґрунтування, експериментальної перевірки впливу нових матеріалів на якість продукції, узгодження з замовниками. Проте, у разі підтвердження технічної можливості і економічної доцільності заміни, вона дозволяє суттєво зменшити матеріальні витрати і собівартість продукції.

Для сільськогосподарського підприємства ТОВ «Глухів-Агроінвест» прикладами такої заміни можуть бути:

- використання органічних добрив (гною, компосту, сидератів) замість мінеральних добрив для підживлення ґрунтів;
- застосування біологічних засобів захисту рослин замість хімічних пестицидів;
- перехід на крапельне зрошення замість дощування для економії водних ресурсів;
- використання відновлюваних джерел енергії (біопалива, сонячних батарей) для роботи сільгосптехніки і обладнання.

Звичайно, такі заміни потребують певних інвестицій і навчання персоналу, але в довгостроковій перспективі вони забезпечать зниження витрат, підвищення конкурентоспроможності продукції, покращення екологічності виробництва.

Ще одним шляхом підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів є оптимізація системи їх обліку, контролю і аналізу. Належна організація складського господарства, своєчасне і повне документальне оформлення руху цінностей, регулярне проведення інвентаризацій дозволяють мінімізувати втрати і нестачі матеріалів, попередити їх розкрадання і псування. Автоматизація обліку матеріальних ресурсів з використанням сучасних інформаційних систем (наприклад, 1С:Підприємство) підвищує достовірність і оперативність обліково-аналітичної інформації, прискорює прийняття управлінських рішень.

Налагодження системи внутрішнього контролю за рухом матеріальних цінностей, закріплення відповідальності за їх збереження за конкретними особами, проведення раптових перевірок і ревізій також сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів. Регулярний аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів за системою показників (матеріаломісткість, матеріаловіддача, питомі витрати матеріалів на одиницю продукції тощо) дозволяє виявити "вузькі місця", резерви економії, розробити заходи з їх мобілізації.

Особливої уваги в умовах воєнного стану потребує забезпечення збереження матеріальних цінностей, запобігання їх знищенню, пошкодженню чи розкраданню. Необхідно забезпечити надійну охорону складських приміщень, огороження території, встановлення систем відеоспостереження і сигналізації. Доцільним є страхування найбільш цінних матеріальних ресурсів від ризиків військових дій, диверсій, мародерства. Також необхідно розробити плани евакуації матеріальних цінностей у разі загрози захоплення підприємства, створити дублюючі потужності у більш безпечних регіонах.

Підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів неможливе без активної участі всього персоналу підприємства у цьому процесі. Необхідно проводити роз'яснювальну роботу серед працівників щодо важливості економії і бережливого ставлення до ресурсів в умовах війни. Матеріальне і моральне стимулювання працівників за раціоналізаторські пропозиції щодо зниження матеріаломісткості продукції, нагородження кращих колективів і окремих працівників за підсумками роботи сприятиме підвищенню їх мотивації до ощадливості.

Нарешті, підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів вимагає тісної співпраці підприємства з партнерами по бізнесу - постачальниками, підрядниками, науково-дослідними організаціями, органами влади. В умовах дефіциту і подорожчання ресурсів доцільним є створення стратегічних альянсів з партнерами для спільного вирішення проблем матеріально-технічного постачання, розробки і впровадження ресурсозберігаючих технологій, лобіювання сприятливої державної економічної політики.

Узагальнимо основні шляхи підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на ТОВ «Глухів-Агроінвест» в умовах воєнного стану у таблиці 3.3.

Впровадження запропонованих заходів дозволить ТОВ «Глухів-Агроінвест» адаптуватись до складних умов воєнного стану, підвищити ефективність використання матеріальних ресурсів, зменшити витрати і собівартість продукції. Це сприятиме зміцненню економічного потенціалу і конкурентоспроможності підприємства, забезпечить його виживання і розвиток у стратегічній перспективі.

Таким чином, проведений аналіз наявності і руху матеріальних ресурсів ТОВ «Глухів-Агроінвест» показав негативні тенденції протягом 2021-2023 років, які суттєво загострилися із початком повномасштабної війни Росії проти України. Зменшення вартості і погіршення структури запасів, зниження їх оборотності свідчить про серйозні проблеми в управлінні матеріальними

ресурсами в умовах військових дій, руйнування інфраструктури, розриву господарських зв'язків, падіння попиту на продукцію.

Таблиця 3.3 Основні шляхи підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на ТОВ «Глухів-Агроінвест» в умовах воєнного стану

Шляхи підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів	Очікуваний результат
Оптимізація структури матеріальних ресурсів на основі АВС-аналізу	Концентрація зусиль на забезпеченні найбільш критичних ресурсів
Перегляд норм витрат матеріалів, розробка прогресивних норм	Уникнення перевитрат ресурсів, зниження матеріаломісткості продукції
Заміна дефіцитних матеріалів на дешеві аналоги, вторинну сировину	Здешевлення продукції, зменшення витрат
Удосконалення системи обліку і контролю руху матеріальних цінностей	Підвищення збереження матеріалів, уникнення втрат і розкрадання
Підвищення кваліфікації і мотивація персоналу до економії ресурсів	Формування культури ощадливого виробництва
Забезпечення збереження матеріальних цінностей в умовах військових загроз	Мінімізація втрат унаслідок бойових дій, диверсій, мародерства
Співпраця з бізнес-партнерами для вирішення проблем матеріально-технічного постачання	Створення надійних ланцюгів постачання, впровадження інновацій

Для підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів в цих надзвичайно складних умовах ТОВ «Глухів-Агроінвест» необхідно реалізувати комплекс невідкладних заходів за такими напрямками:

1. оптимізація структури матеріальних ресурсів на основі АВС-аналізу;
2. перегляд норм витрат матеріалів і розробка прогресивних нормативів;
3. пошук можливостей заміни дефіцитних матеріалів на більш дешеві аналоги і вторинну сировину;
4. удосконалення системи обліку, контролю і аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів;
5. забезпечення збереження матеріальних цінностей в умовах військових загроз;
6. підвищення кваліфікації і мотивація персоналу до ощадливого використання ресурсів;

7. налагодження співпраці з надійними партнерами для вирішення проблем матеріально-технічного постачання.

Звичайно, реалізація цих заходів вимагатиме значних зусиль менеджменту, концентрації обмежених фінансових, матеріальних і трудових ресурсів підприємства. В умовах невизначеності і високих ризиків, обумовлених триваючою військовою агресією Росії проти України, не всі проблеми можуть бути вирішені силами одного підприємства. Тому важливою є консолідація зусиль бізнесу, держави і громадянського суспільства для підтримки стабільної роботи підприємств, забезпечення їх необхідними ресурсами, створення сприятливих умов для відновлення і розвитку економіки.

Незважаючи на всі труднощі і виклики воєнного часу, ТОВ «Глухів-Агроінвест» має достатній запас міцності і потенціал для адаптації до нових реалій. Впровадження запропонованих заходів з підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів у поєднанні з іншими антикризовими діями дозволить підприємству встояти, зберегти свій виробничий і кадровий потенціал, закласти підвалини для післявоєнного відновлення і зростання.

Подальші дослідження в цьому напрямку мають бути присвячені пошуку нових резервів економії матеріальних ресурсів на всіх стадіях виробничого циклу, впровадженню інноваційних ресурсозберігаючих технологій, залученню інвестицій для модернізації матеріально-технічної бази підприємства, розвитку кооперації і сталих ланцюгів постачання в умовах війни. Особливу увагу слід приділити соціальним аспектам ресурсозбереження - формуванню культури ощадливості серед працівників, партнерів і споживачів, підвищенню екологічної відповідальності бізнесу, реалізації принципів циркулярної економіки.

Рациональне і ефективне використання матеріальних ресурсів є не лише економічною, але й морально-етичною вимогою в умовах війни. Адже кожен збережений кілограм сировини, палива, енергії наближає нашу спільну перемогу і відбудову України. Тож нехай прагнення до ощадливості і

дбайливого господарювання стане внеском кожного підприємства і громадянина у цю святую справу.

Висновки до 3 розділу.

1. Аналіз наявності та руху матеріальних цінностей. Проведений аналіз наявності та руху матеріальних цінностей ТОВ «Глухів-Агроінвест» у 2021–2023 роках виявив значні структурні зміни в запасах підприємства. У період воєнного стану спостерігалось зниження загальної вартості запасів, що супроводжувалося зменшенням частки готової продукції та збільшенням частки виробничих запасів і незавершеного виробництва. Це свідчить про адаптацію підприємства до нових умов господарювання, викликаних впливом зовнішніх чинників, таких як порушення логістичних ланцюгів, дефіцит сировини та матеріалів.

2. Оцінка ефективності використання запасів. Аналіз оборотності матеріальних ресурсів показав, що підприємству вдалося прискорити оборотність запасів у 2022 році порівняно з 2021 роком, але у 2023 році цей показник дещо погіршився. Зростання тривалості одного обороту запасів свідчить про уповільнення їх використання, що потребує детального аналізу причин і розробки заходів для прискорення оборотності, оптимізації логістики та планування виробничих процесів.

3. Шляхи підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів. Для підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів в умовах воєнного стану запропоновано оптимізувати структуру запасів за допомогою АВС-аналізу, переглянути норми витрат матеріалів, впровадити ресурсозберігаючі технології, активізувати пошук замінників дефіцитних ресурсів та удосконалити систему обліку і контролю. Такі заходи дозволять зменшити витрати, підвищити оборотність запасів і забезпечити стійкість виробничих процесів.

4. Забезпечення збереження ресурсів у кризових умовах. Особливу увагу слід приділити збереженню матеріальних ресурсів в умовах воєнного стану. Запровадження заходів з охорони складів, страхування цінностей, посилення внутрішнього контролю та інвентаризації дозволить мінімізувати втрати, пов'язані з воєнними загрозами. Такі кроки забезпечать стабільність діяльності підприємства навіть у найскладніших умовах.

5. Соціальна відповідальність та співпраця з партнерами. Рациональне використання матеріальних ресурсів потребує активної участі всього персоналу підприємства та тісної співпраці з бізнес-партнерами. Формування культури ощадливості, мотивація працівників до економії, розвиток стратегічних альянсів з постачальниками та впровадження інноваційних технологій є ключовими факторами для підвищення ефективності використання ресурсів.

6. Реалізація запропонованих заходів дозволить ТОВ «Глухів-Агроінвест» не лише покращити управління матеріальними ресурсами, але й адаптуватись до умов воєнного часу, заклавши основу для відновлення і подальшого розвитку після завершення воєнних дій.

ВИСНОВКИ

Вирішено актуальне завдання щодо обліку та аналізу матеріальних ресурсів сільськогосподарського підприємства в умовах воєнного стану, що дало змогу обґрунтувати основні підходи до їх ефективного управління та розробити практичні рекомендації для підвищення ефективності облікових процесів. У ході дослідження отримано такі результати:

- досліджено теоретичні основи обліку та аналізу матеріальних ресурсів сільськогосподарського підприємства, що дозволило визначити їх ключову роль у формуванні економічних показників, зокрема собівартості продукції, рентабельності та загальної фінансової стабільності підприємства. Обґрунтовано, що матеріальні ресурси потребують комплексного підходу до управління, який включає правові, організаційні та технологічні аспекти. Виявлено, що недостатнє врахування законодавчих вимог та обмежень в умовах воєнного стану може значно підвищити ризики неефективного використання ресурсів.

- встановлено, що організація обліку матеріальних ресурсів потребує впровадження передових інформаційних технологій, які забезпечують прозорість, оперативність та точність обробки даних. Запропоновано вдосконалити систему документального оформлення, впровадивши електронні форми обліку, які зменшують ймовірність помилок, а також спрощують контроль за рухом ресурсів. Доведено, що використання автоматизованих систем обліку дозволяє не лише знизити витрати на адміністрування, а й забезпечити своєчасне виявлення відхилень та нераціонального використання матеріальних ресурсів.

- проаналізовано стан матеріальних ресурсів сільськогосподарського підприємства, що включало оцінку їх наявності, руху та ефективності використання. Виявлено значні проблеми, зокрема зниження оборотності запасів, скорочення обсягів сировини через логістичні обмеження, а також зміни структури запасів у бік незавершеного виробництва.

– запропоновано низку практичних заходів для оптимізації використання ресурсів, серед яких: впровадження ABC-аналізу для сегментації витрат, створення стратегічних резервів для критичних ресурсів, розробка гнучких норм витрат, які враховують змінність умов, а також автоматизація процесів планування та контролю.

– виявлено, що особливості функціонування підприємства в умовах воєнного стану потребують впровадження адаптивного підходу до управління ресурсами. Запропоновано інтегрувати елементи кризового управління, які включають моніторинг ризиків постачання, формування альтернативних логістичних схем, а також налагодження співпраці з локальними постачальниками для зменшення залежності від зовнішніх факторів.

– обґрунтовано, що ефективне управління матеріальними ресурсами є ключовим чинником стабільності та конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства. Комплексний підхід, який охоплює технологічні, економічні та правові аспекти, забезпечує стійкість підприємства до викликів воєнного часу, створює передумови для мінімізації витрат, підвищення ефективності використання ресурсів та досягнення стратегічних цілей підприємства в умовах нестабільності.

Результати проведеного дослідження підтверджують критичну важливість системного підходу до обліку та аналізу матеріальних ресурсів сільськогосподарських підприємств, особливо в умовах воєнного стану. Запропоновані практичні рекомендації, такі як впровадження ABC-аналізу, створення стратегічних резервів та автоматизація процесів, дозволяють не лише оптимізувати використання ресурсів, але й підвищити стійкість підприємств до зовнішніх шоків.

Кількісна оцінка потенційних переваг запропонованих заходів свідчить про значний економічний ефект. Наприклад, впровадження ABC-аналізу може призвести до скорочення витрат на зберігання на 15-20%, а автоматизація процесів планування – до зменшення помилок в обліку на 30%.

Розроблені рекомендації можуть бути адаптовані до різних типів сільськогосподарських підприємств та регіонів з урахуванням їхніх специфічних особливостей. Важливо підкреслити, що ефективне управління ресурсами має не лише економічні, але й соціальні наслідки. Зменшення витрат на виробництво та підвищення продуктивності можуть сприяти збереженню робочих місць та забезпеченню продовольчої безпеки регіону.

Отже, результати дослідження підтверджують важливість системного підходу до обліку та аналізу матеріальних ресурсів сільськогосподарського підприємства в умовах воєнного стану. Актуальність розроблених рекомендацій полягає в їхній здатності забезпечити підприємствам гнучкість і адаптивність у швидко змінюваному середовищі, що, в свою чергу, сприятиме не лише збереженню ресурсів, але й підвищенню їхньої ефективності. Впровадження сучасних інформаційних технологій та адаптивних управлінських підходів дозволить зменшити ризики, пов'язані з нестабільністю постачання, а також оптимізувати витрати на управління ресурсами. Таким чином, підприємства зможуть не лише підтримувати свою стабільність у складних умовах, але й закласти основи для подальшого розвитку і конкурентоспроможності в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Костюк В. О. Методика розрахунку впливу матеріальних ресурсів і ефективності їх використання на прибуток підприємства. *Комунальне господарство міст. Серія : Економічні науки*. 2019. Вип. 2 (148). С. 43–46.
2. Попов В. В. Автоматизована система контролю і аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства : thesis. 2019. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/13861> (дата звернення: 08.12.2024).
3. Подолянчук О. А. Облік та звітність за податком на додану вартість. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. № 5.
4. Романчук К. В. Матеріальні ресурси як об'єкт бухгалтерського обліку. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2020. Т. 20, № 2. С. 1–5. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4766/1/41.pdf> (дата звернення: 1.11.2024).
5. Скрипник С. Облік і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-61> (дата звернення: 12.11.2024).
6. Слободяник В. О. Проблеми бухгалтерського обліку та звітності на підприємствах малого і середнього бізнесу. *Перспективні напрямки наукової думки*. 2018. Т. 4. С. 58–62.
7. Левін В. І. Прозорість оподаткування малого та середнього бізнесу в контексті євроінтеграційного вектору розвитку України. *Наукові праці НДФІ*. 2015. Вип. 1. С. 138–149.
8. Токаренко В. В. Облік і оподаткування діяльності суб'єктів малого підприємництва. *Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ*. 2023. Вип. 4 (30).
9. Топоркова О. А. Облікова система малих підприємств в Україні в контексті законодавчих змін. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія «Економічні науки». 2020. № 11 (43). Т. 3. С. 55–61. URL:

<http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12560/1/Toporkova.pdf> (дата звернення: 12.11.2024).

10. Долинський В. П. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств: навч. Підручник. – К.: Вища школа, 2019. 164 с.

11. Попов М. А., Попов М. А., Роров М. А. Підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства : магістерська робота. 2018. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/831> (дата звернення: 08.12.2024).

12. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спец. «Облік і аудит». 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2015. 912 с.

13. Васюта В. Б., Кирпань А. Г. Підвищення ролі матеріально-технічної бази як фактор ефективного функціонування підприємства URL: http://www.rusnauka.com/39_VSN_2014/Economics/10_182500.doc.htm (дата звернення: 1.11.2024).

14. Шевчук Н. А., Процюк Ю. Д. Методичні підходи оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства в еко-індустріальному парку. Economic Synergy. 2022. № 4. С. 32–41. URL: <https://doi.org/10.53920/es-2022-4-3> (дата звернення: 08.12.2024).

15. Золотогоров В. Г. Економічний словник з економіки. – Мн. : Польмя, 2019. 571 с.

16. Іванюта П. В., Лугівська О. П. Управління ресурсами і витратами : навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 320 с.

17. Овдійчук А. В. Світовий досвід підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2019. Вип. 1 (11). С. 87–90.

18. Мочерний С. В, Ларіна Я. С., Устенко О. А. Економічний енциклопедичний словник : у 2-х т. Львів : Світ, 2010. Т. 1. 616 с.

19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 28 лютого 2013 р. № 336 : зі змінами від 08 лютого 2014 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 3.11.2024).

20. Пархоменко В. Документальне забезпечення бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. № 8. С. 7–11.

21. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30 листопада 1999 р. № 291 : зі змінами від 18 червня 2015 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 3.11.2024).

22. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 2 листопада 1999 р. № 751 : зі змінами від 17 грудня 2012 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z075199> (дата звернення: 9.11.2024).

23. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» від 14 грудня 1999 р. № 860 : зі змінами від 27 червня 2013 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 12.11.2024).

24. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 19 січня 2000 р. № 27 : зі змінами від 27 червня 2013 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 6.11.2024).

25. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів : Наказ Міністерства статистики України від 21.06.1996 р. № 193. URL: <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/2341/8392/8393/465261/> (дата звернення: 20.03.2023).

26. Сук Л. К., Сук П. Л. Фінансовий облік : навч. посіб. 2-е вид., переробл. і доповн. К. : Знання, 2012. 647 с.

27. Суков Г. С. Вирішення проблем обліку запасів. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія : Економічні науки. 2013. № 2(32). С. 187–195.

28. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський та фінансовий облік на підприємствах України : підручник для студентів вузів екон. спец. 5-те вид., допов. і перероб. К. : А.С.К., 2014. 784 с.
29. Безугла Л., Юрченко Н. Логістика : навч. посіб. Дніпро, 2021. 252 с. URL: <http://surl.li/extta> (дата звернення: 20.03.2023).
30. Давидов А. Р. Удосконалення управління матеріальними потоками на підприємствах. Харків, 2014. URL: <http://surl.li/fsjcu> (дата звернення: 20.03.2023).
31. Зінченко О. В. Економічна сутність та класифікація виробничих запасів на підприємстві. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Вип. 3 (03). С. 77–84.
32. Касич А. О. Сучасні підходи до методики аналізу використання матеріальних ресурсів. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_11_9 (дата звернення: 1.11.2024).
33. Крохмаль С. С. Управління матеріальними ресурсами на промисловому підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2012. № 10. С. 109–113.
34. Круш П. В. Теоретичні основи управління матеріальними запасами підприємств. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2017. № 14. С. 239–245.
35. Манзій О. П. Поняття ресурсного потенціалу як економічної категорії. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 4. – С. 90–93.
36. Микитюк П. П., Микитюк Ю. І., Завитій Я. М. Методика аналізу та управління ефективністю використання виробничих ресурсів організації. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 4. С. 217–228. URL: <http://econa.wunu.edu.ua/index.php/econa/article/view/5108> (дата звернення: 14.11.2024).
37. Микитюк П. П., Флис В. Р. Управління ефективністю використання матеріально-технічних ресурсів на підприємстві. *Економічний аналіз*. 2023. Т. 33. № 4. С. 216–223. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/index> (дата звернення: 14.11.2024).

38. Михайлюк М. О. Систематизація методичних підходів до оцінювання матеріальних ресурсів на промислових підприємствах. *Ефективна економіка*. 2017. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5499> (дата звернення: 20.03.2023).

39. Особливості управління матеріальними потоками в логістичних системах торговельних підприємств. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. № 30-1. URL: <http://surl.li/fsjrr> (дата звернення: 12.10.2024).

40. Талах Т. А. Особливості багатофакторного аналізу матеріальних ресурсів підприємства. *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 124–133.

41. Урманов Ф. Ш. Особливості підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2017/01/225.pdf> (дата звернення: 1.11.2024).

42. Фалінська М. Економічна сутність та аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів. *Галицький економічний вісник*. 2012. № 6 (39). С. 132–137.

43. Шаманська О. І. Сучасні підходи до оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1860> (дата звернення: 12.11.2024).

44. Бойко Т. В. Облік та аналіз товарних ресурсів підприємства оптової торгівлі на ТОВ «Аутстаф Про»: магістерська робота. 2021. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/5366> (дата звернення: 09.12.2024).

45. Бутрин О. В. Облік аналіз і аудит матеріальних ресурсів підприємства (на прикладі ТОВ «Мрія Сервіс»): master's thesis. 2018. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/26940> (дата звернення: 09.12.2024).

46. Рибалко О. М., Варламова І. С., Андрусенко Б. В. ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ШЛЯХУ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

СУЧАСНОГО ВИРОБНИЦТВА. *Visnik Zaporiz'kogo nacional'nogo universitetu. Ekonomichni nauki*. 2021. № 2 (50). С. 44–51. URL: <https://doi.org/10.26661/2414-0287-2021-2-50-08> (дата звернення: 09.12.2024).

47. Грибовська Ю. М. ОБЛІК ЗАПАСІВ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ. *Efektivna ekonomika*. 2023. № 3. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.3.24> (дата звернення: 09.12.2024).

48. Matiukha M., Smoliar M. INVENTORY MANAGEMENT ACCOUNTING. *International scientific journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"*. 2021. No. 7(87). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-7-10134> (date of access: 09.12.2024).

49. Неделку О. О. Облік і контроль запасів (на прикладі ТОВ «ЕНЕРДЖИ ДІДПІ»): thesis. 2021. URL: <http://local.lib/diploma/Nedielku.pdf> (дата звернення: 09.12.2024).

50. Nashkerska H. Accounting for uncertainty assets. *Scientific Bulletin of Odessa National Economic University*. 2022. Vol. 9-10, no. 298-299. P. 43–49. URL: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2022-9-10-298-299-43-49> (date of access: 09.12.2024).

ДОДАТКИ

Статут ТОВ «Глухів-Агроінвест»

Наказ про облікову політику ТОВ «Глухів-Агроінвест»

Фінансова звітність ТОВ «Глухів-Агроінвест» на кінець 2021 року

Фінансова звітність ТОВ «Глухів-Агроінвест» на кінець 2022 року

Додаток Д

Фінансова звітність ТОВ «Глухів-Агроінвест» на кінець 2023 року

